

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

Põltsamaa vald

Pajusi vald

Puurmani vald

Põltsamaa linn

Sisukord

1. Sissejuhatus	4
2. Hetkeolukorra kirjeldus	5
2.1. Asukoht	5
2.2. Looduslikud eeldused	6
2.3. Rahvastik	6
2.4. Kohalik ettevõtlus ja tööturg	7
2.5. Koostöö	8
3. Turisminduse hetkeolukord.....	10
3.1. Piirkonna ajalugu	10
3.2. Vaatamisväärsused.....	11
3.3. Turismiettevõtted	15
3.3.1. Majutus- ja toitlustusasutused	15
3.3.2. Aktiivne puhkus	16
3.4. Turisminduse statistika	18
4. SWOT analüüs	20
4.1. Tugevused ja nõrkused.....	20
4.2. Võimalused ja ohud	21
4.3. Analüüs	23
5. Visioon ja arengueesmärgid.....	25
5.1. Visioon.....	25
5.2. Prioriteedid ja strateegilised eesmärgid	25
5.2.1. Prioriteedid.....	25
5.2.2. Strateegilised eesmärgid aastani 2013	25
5.3. Probleemid ja alaeesmärgid	27
5.3.1. Informatsioon.....	27
5.3.2. Kultuuriturism.....	27

5.3.3. Aktiivne puhkus	28
5.3.4. Loodusturism	29
5.3.5. Aiaturism.....	30
5.3.6. Koostöö	31
5.3.7. Majutus- ja toitlustusettevõtlus	31
5.3.8. Tugiinfrastruktuur	32
5.3.9. Maineüritused.....	33
6. Tegevuskava 2007-2010.....	35
Lisad	46
Kasutatud kirjandus	50

1. Sissejuhatus

Käesolev dokument on koostatud 4 P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani valla turismindusega seotud organisatsioonide koostöös. Arengukava eesmärgiks on esitada piirkonna turismi kui majandusharu tasakaalustatud arengu strateegia aastani 2007-2013 ning tegevuskava aastani 2010. Arengukava koostamist toetasid piirkonna omavalitsused ning finantseeris Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus regionaalarengu programmi raames.

4P turismi arengukava põhineb Põltsamaa linna, Pajusi, Põltsamaa ja Puurmani valla arengukavadel ning arengukava koostamisel osalenute arvamustel. Arengukava koostamiseks viidi läbi viis töögrupi koosolekut teemadel: hetkeolukorra kirjeldus, probleemid, eesmärgid, turismi turundus ja tegevuskava. Juhtgrupp, kuhu kuulus üks esindaja igast omavalitsusest, vaatas töögruppides tehtud töö üle ning kinnitas selle. Lisaks viidi läbi 30 intervjuud piirkonna turismindusega seotud organisatsioonidega.

4P turismi arengukava koosneb kolmest suuremast osast: hetkeolukorra kirjeldus, arengueesmärgid ning tegevuskava. Lisaks lisanduvad kaks lisadokumenti: 4P turismi turundusstrateegia ja piirkonna turismi sotsiaalmajanduslik mõju analüüs.

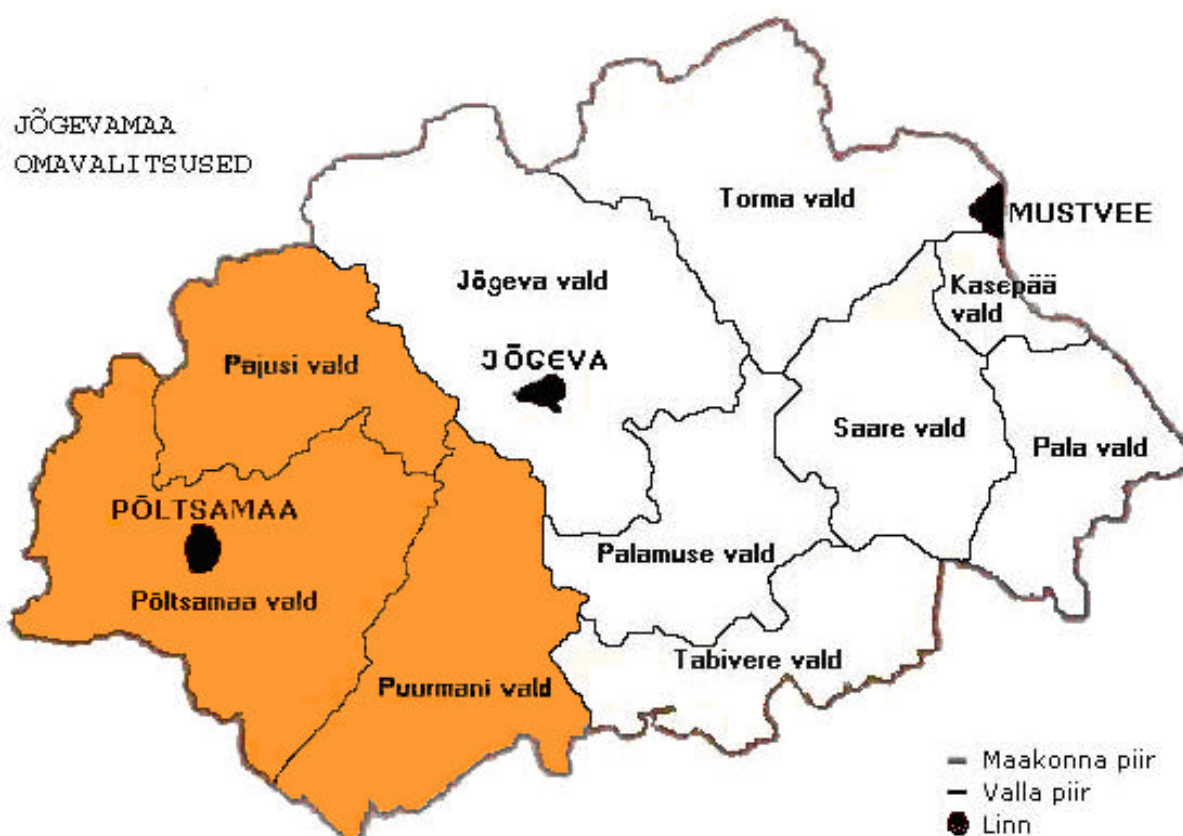
Arengukava viiakse ellu piirkonna omavalitsuste ja turismiettevõtjate ning –organisatsioonide poolt. Arengukava täitmine toimub igal aastal täpsustava tegevuskava alusel, milles on määratud lähiaastate jooksul elluviidavad tegevused. Tegevuskavas ettenähtud tegevused rahastatakse omavalituste ning ettevõtjate eelarvete ning abi- ja koostööprogrammide kaudu.

2. Hetkeolukorra kirjeldus

2.1. Asukoht

Põltsamaa piirkond koosneb neljast omavalitusest - Põltsamaa linn, Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani vald, mis kokku moodustavad 4P. Põltsamaa linn, Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani vald asuvad Jõgevamaa lääneosas. Piirkonna keskuseks on Põltsamaa linn, mis asub Tallinn-Tartu ja Jõgeva-Põltsamaa-Võhma maantee ristumiskohal. Keskus asub 30 km Jõgevalt, 60 km Viljandist, 59 km Tartust ja 126 km Tallinnast. Lähim raudteejaam on Jõgeval. Lähim sadam ja lennujaam, mis on olulised rahvusvahelise koostöö korraldamiseks, asuvad Tallinnas. Paiknemine Tallinn-Tartu ja Jõgeva-Põltsamaa-Võhma maanteede ristmikul loob head eeldused transpordiks ja kogu Eestit hõlmavate sündmuste või tegevuste korraldamiseks.

Keskne asend Eesti suhtes ning hea liiklusgeograafiline paiknemine lubavad Põltsamaal teha koostööd kõigi Eesti omavalitsustega.

Joonis 1: 4P asukoht Jõgevamaal

2.2. Looduslikud eeldused

Põltsamaa linna ja valda läbib Põltsamaa jõgi, mille kaldaid ja ümbrust kasutatakse puhkeotstarbelisel eesmärgil. Põltsamaa jõe kogupikkus on 135 km. Põltsamaa linnas on jõe kaldale rajatud linnaelanikele ja külalistele sobilik ujumis- ja puhkamispaik. Põltsamaa vallas on jõgi paisutatud Kamari paisjärveks, kuhu planeeritakse rajada veesuusakeskus. Pajusi küla kohal moodustab Põltsamaa jõgi tiigisarnase veekogu, mille baasil on rajamisel ujumiskoht. Samuti on populaarne suplus- ja suvituskoht Pajusi vallas asuv Kõpu veehoidla (pindala on 3,76 ha), mis omab häid eeldusi puhketsooni väljaehitamiseks. Puurmani valda läbib põhjast lõunasse lammoruga Pedja jõgi, mida selle alamjooksul ümbritsevad ulatuslikud sood.

Tähelepanu vääriwad mõisapargid ja vana hiiekoht Mandri-Eesti keskpunktis. Oluline rekreatsiooniresurss on suured rabad ja metsad. Osa Alam-Pedja ja Endla looduskaitse aladest jääb 4P piirkonda. Puurmani ja Põltsamaa valla territooriumile jääb Alam-Pedja LKA, mille üheks osaks on Põltsamaa-Umbusi soostik. Pajusi vallas on Endla LKA. Esineb ka liigirikkaid puustuid ja luhaheinamaid.

Piirkonna peamiseks loodusrikkuseks on viljakas põllumajanduslik maa ja mets. Haruldastest taimeliikidest leidub soomurakat, kaunis kuldking, käopõll, kápalistest Balti sõrmkäpp, pruunikas kesajuur, hall käpp. Haruldasi linnuliike esindab must toonekurg, merikotkas, metsis, kanakull ja väike konnakotkas. Metsades elab põtru, metskitsi, metssigu. Rohkelt on karusid, nähtud on ka hirvesid, ilveseid ning hunte.

Vaatamisväärsusteks on nii kultuurmaastik (haritud põllud, hoolitsetud külad, liigirohked pargid, ajaloolised linnamäed) kui ka puutumatu loodus. 4P piirkonnas on hulgaliselt looduskaitseobjekte ja alasid nagu näiteks: Aidu Looduskaitseala, Puurmani park, Lossi tänava metsapark, Sõpruse park, Adavere park, Lustivere park, Sõe arboreetum, Pisisaare park, Padina puisniit jne (vt Lisa 4).

2.3. Rahvastik

2006.a. jaanuari seisuga elab Statistikaameti andmetel 4P piirkonnas 12 626 inimest. Antud piirkonna elanike arvult kõige suurem omavalitsus on Põltsamaa linn, kus elab 4717 inimest ja kõige väiksem on Pajusi vald 1492 elanikuga (vt tabel 1).

Tabel 1: Põltsamaa piirkonna rahvastik (2006.a. 1 jaanuari seisuga)

Omavalitsus	Elanike arv
Põltsamaa linn	4717
Pajusi vald	1492
Puurmani vald	1884
Põltsamaa vald	4533
KOKKU	12626

Põltsamaa linnas elas Statistikaameti andmetel 2006.a. 1. jaanuari seisuga 4717 inimest, neist mehi on 2108 (45%) ja naisi 2609 (55%). Asustuse tihedus on 781 inimest/km² kohta.

Vanusrühmade kaupa elab Põltsamaal lapsi (0-6 a) 291 (6%), noori (7-15 a) 518 (11%), tööealisi (16-64) 2945 (62%) ning eakaid (65+) 963 (20%).

Suurema osa elanikkonnast moodustab tööealiste vanuserühm. Küllaltki palju on pensioniealisi. Oluliselt väiksem on lasteaia- ja koolilaste osakaal. Võrreldes 2005.a. on vähenenud eelkõige töö- ja pensioniealiste inimeste arv ning suurenenud laste ja noorte arv.

Põltsamaa linna suremus ületab sündivuse. 2005.a. sündis Põltsamaa linnas 35 last ja suri 62 inimest, 2006.a. sündis 41 ja suri 59. Kõrge suremus ja madal sündivus on ka Põltsamaa linna rahavastiku arvu vähenemise üheks olulisemaks põhjuseks. Samas annavad viimaste aastate trendid lootust vastupidisele tendentsile.

Pajusi vallas elas Statistikaameti andmetel 2006.a. 1. jaanuari seisuga 1492 inimest, mehi ja naisi täpselt võrdselt. Pajusi valla rahvaarv, sarnaselt kogu Põltsamaa piirkonnale on läbi aastakümnete püsinud suhteliselt stabiilsena (1970.a. - 2057 elanikku, 1979.a. – 1847; 1989.a. – 1773; 2000.a. – 1763; 2001.a. – 1737; 2003.a. – 1622; 2005.a.- 1571) Viimastel aastatel on märgata rahvaarvu pidevat langust. Probleemiks on negatiivne iive ja rahvastiku vananemine. Aastal 2005 sündis 14 ja suri 18 inimest, aastal 2004 olid vastavad arvud 8 ja 21. Madala sündivuse tõttu väheneb laste ja noorte osakaal rahvastikus ning kasvab tööealiste ja pensioniealiste osakaal. Trendiks rahvastiku liikumises on elanike, eriti selle mobiilsema ja aktiivsema osa lahkumine maapiirkondadest.

Vanusrühmade kaupa elab Pajusi vallas 111 (7%) kuni 6 aastat last, noori 7-15 aastaseid elab 194 (13%), tööealisi (16-64) 927 (63%) ning eakaid (65+) 260 (17%).

Puurmani vallas elas Statistikaameti andmetel 2006.a. 1. jaanuari seisuga 1884 inimest. Puurmani valla soolis-vanuseline struktuur on suhteliselt ühtlane, naiste ülekaal tekib alles pensionieas. Kõikide vanuserühmade kokkuvõttes elab Puurmanis 878 meest (47%) ja 1006 naist (53%).

Vanusrühmade kaupa elab Puurmani vallas 132 kuni 6 aastat last (7%), noori 7-15 aastaseid elab 251 (13%), tööealisi (16-64) 1182 (63%) ning eakaid (65+) 319 (17%). Puurmani rahvaarv väheneb keskmiselt 80 inimest aastas. Viimased viis aastat on surmade arv ületanud sündide arvu. Aastal 2005 oli see suhe 25:20 ja aastal 2004 9:16 sündivuse kahjuks.

Põltsamaa vallas elas Statistikaameti andmetel 2006.a. 1. jaanuari seisuga 4533 inimest, kellest 2222 (49%) on mehed ja 2311 (51%) naised. Neist Võisiku Erihooldekodus elas 299 inimest. Vallas on viimase kümne aasta jooksul rahvastik vähenenud keskmiselt 13% s.h. viimase aasta jooksul 3%. Viimasel aastal on vähenenud eelkõige laste ja noorte ning kasvanud pensioniealiste osakaal.

Lapsi (kuni 6-aastaseid) elas Põltsamaa vallas 01.01.2006 seisuga 284 ehk 6%, noori 7 kuni 15 aastaseid 528 (12%) ja tööealisi elanikke (16-65-aastaseid) 3012 ehk 66% elanikkonnast. Pensioniealised elanikud (65-aastased ja vanemad) moodustasid 16% valla elanikkonnast, kokku 709 inimest.

2.4. Kohalik ettevõtlus ja tööturg

4P piirkonna tööhõive on suurenenud seoses ettevõtluse arenguga piirkonnas. Viimaste aastate jooksul on piirkonda juurde tulnud nii tootmis-, teenindus- kui ka

põllumajandusettevõtteid. Probleemiks ei ole enam töötus, vaid järjest teravamaks probleemiks muutub tööjõupuudus.

Põltsamaa linna ettevõtetes on tööl umbes 1000 inimest, millele lisandub ligi 400 töökohta avalikus sektoris (28%). Töötava rahvastiku osakaal Põltsamaal on 62% elanikkonnast. Ligi 500 inimest töötab väljaspool linna, peamiselt naaberomavalitsustes, nendest 75% Põltsamaa ja Pajusi vallas. Arvestatav on töötamine Tallinnas ja Tartus. Samas käivad ka ümbritsevate valdade inimesed tööle Põltsamaale. Põltsamaa linnas on töötute arv 2005.a. võrreldes vähenenud 37-lt 20-ni (2006.a. novembri seisuga).

Pajusi vallas on registreeritud 24 ettevõtet. Lisaks tegutseb Pajusis mitmeid ettevõtteid, kes on registreeritud mujale. Suurimateks tööandjateks on põllumajandusettevõtted (4 ettevõtet), sest tegemist on traditsioonilise põllumajanduspiirkonnaga. Antud sektoris tegutseb ka 10 tootmistalu, mis tegelevad teravilja kasvatamise, piima ja liha tootmisega, köögi- ja puuviljakasvatusega.

Tööstuse areng kulgeb suuresti kohaliku tooraine (põllumajandusliku, metsamajandusliku ja maavarade) baasil. Suuremad tegutsevad ettevõtted on Eltor OÜ, tegevusalaks masina- ja metallitööstus, Kaltsiit AS ja OÜ Luige Kivi, mis toodavad paekivikillustiku. Toiduainetetööstuses on tegevad Lucisi OÜ, Nurga AS ja Maitsev OÜ. Teenindus ja kaubandus on kättesaadavad Põltsamaa ja Jõgeva linnas. Pajusis on olemas kauplused, sidejaoskonnad ja Pisisaares on tankla. Ka Pajusi vallas on registreeritud töötute arv aasta-aastalt vähenenud nagu teisteski naaberomavalitsustes. 2006. aasta novembriks oli töötuks registreeritud vaid 8 inimest.

Puurmani vallas tegutseb kokku üle 30 ettevõtte, kellest suurimad on põllumajandusettevõtted. Mitmed ettevõtted tegutsevad metsanduse ja ehituse valdkonnas. Teenindusega tegelevatest ettevõtetest on paljud seotud avaliku sektoriga – haridusasutused, raamatukogud.

Puurmani vallas oli 01.01.2006 seisuga tööealisi inimesi 1182, kellest ametlikult käib tööl 663 inimest ehk tööhõive määra on 56%. Seisuga 2006.a. november on ametlikult registreeritud töötuid 20.

Põltsamaa vallas on 2006. aasta seisuga kokku registreeritud 87 äriühingut. Kolmandik ettevõtetest ehk 20 tegeleb põllumajandusega ja kuuendik ehk 10 jaemüügiga. Peamiseks tegevusalaks on piimakarjakasvatus ja toorpiima tootmine, toidukaupade, jookide ja tubakatoodete ning liha- ja lihatoodete jaemüük, metsavarumine ja –langetamine. Tööealise elanikkonna osakaal on 66% ehk kokku 3012 inimest, kellest vaid 21 on registreerinud end töötuks.

2.5. Koostöö

4P omavalitused on senises tegevuses püüdnud teha võimalikult palju koostööd jagamaks oma kogemusi ning saamaks uusi ja edasiviivaid ideid. Koostööd on planeeritud ja tehtud nii horisontaalsel kui vertikaalsel tasandil. Strateegiliselt oluliseks peetakse rahvusvahelist koostööd sõprusvaldade ja –piirkondadega. Alljärgnevalt on toodud 4P piirkonna aktiivsed koostöövormid ning sellest tulenevad turismi võimalused.

Koostöö nelja omavalitsuse vahel. 4P piirkonna (Pajusi vald, Põltsamaa linn, Põltsamaa vald, Puurmani vald) vahel on sõlmitud koostööleping, millega on sätestatud omavalitsuste

koostöö valdkondades nagu keskkonnakaitse, sotsiaal- ja teenindussfäär, turvalisuse, ühisveevärk ja –kanalisatsioon, ettevõtlus s.h. turism. Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu liikmena tehakse koostööd teiste Eesti omavalitsustega.

Turismi arengu seisukohalt on oluline 4P omavalitsuste koostöö eelkõige piirkonna ühtsuse tekitamise huvides. Neli erinevat piirkonda ei suuda eraldiseisva tegevusega reklaamida ennast võimaliku turismi sihtkohana, lisaks on vaid ühe omavalitsuse territooriumil tavaliselt liiga vähe turismiatraktsioone. Sellest lähtuvalt on mõttekas koonduda ning pakkuda turistile tunduvalt suuremat piirkonda rohkemate turismiatraktsioonidega.

Rahvusvaheline koostöö. Põltsamaa vald teeb tihedat koostööd Soome Vabariigi Järvenpää linna ja Vilppula vallaga, kellega on sõlmitud ka sõprusleping. Koostöövormideks on humanitaarabi, sotsiaal-, haridus-, kultuuri- ja vaba aja veetmise valdkonnad. Pajusi vallal on sõlmitud koostöö-kavatusleping Soome Vabariigi Kihniö vallaga. Põltsamaa linn on sõlminud sõprus- ja koostöölepingud 3 linnaga: Kokemäki Soome Vabariigis, Sollefteå Rootsi Kuningriigis, Skrunnda Läti Vabariigis. Kõigi sõpruspiirkondadega on toimunud koostöö vastavalt võimalustel, ühisprojektide raames on tehtud partneritena koostööd ka teiste Euroopa riikide omavalitsustega. Rahvusvahelise koostöö peamiseks eesmärgiks turismi seisukohalt on piirkonna tutvustamine ja võimalustest teavitamine, samuti on olulise tähtsusega erinevate delegatsioonide piirkonnas viibimine. Kui otsene piirkonna külastatavus suureneb rahvusvahelise koostöö tõttu suhteliselt vähesel määral, siis kaudne mõju on küllaltki suur.

Koostöö ettevõtjate ja kolmanda sektoriga. Põltsamaa vallas teevad koostööd ka kolmas sektor, eelkõige külaseltsid (Kamari Haridusselts, Lustivere Külaselts ja Võisiku-Kundrussaare Küla Selts EWA, Esku Külaselts, Adavere Mõisaselts), kes korraldavad ühisüritusi, jagavad kogemusi ning käivad üksteisel külas. Koostööd tehakse ka koolide ja lasteaedade vahel, eesmärgiga vahetada informatsiooni, korraldada ühisüritusi. Olemas on ühised sõpruskoolid Soome Vabariigis. Koostööd püütakse teha ka ettevõtjate ja omavalitsuste vahel. Korraldatakse ühiseid ümarlaudu, jagatakse informatsiooni, vahetatakse kogemusi, küsitakse nõu jms. Põltsamaa linn korraldab Ettevõtlushäädade koostöös Põltsamaa Ettevõtjate Liiduga. Välja on kujunenud ka kontaktid sõpruslinnade ettevõtjate vahel. 2004. a toimus Põltsamaa ettevõtjate visiit Sollefteåsse ja Kokemäele ning 2005. a külastati Valgevenet, Skrundat.

Turismi toetavalt mõjub erinevate ürituste korraldamine, mis toob uute külalistena piirkonda palju potentsiaalseid turiste. Lisaks sellele tagab nii kohalik kui rahvusvaheline koostöö ettevõtjate innovaatsilisuse ning seeläbi ka uute turismitoodete arengu. Erinevate piirkondade ettevõtjad suurendavad omavalitsustevahelist inimeste liikumist ning seetõttu kaudsemalt ka turismi. Koostöö annab head eeldused 4P piirkonna ühtseks arenguks, kuivõrd piirkonna omavalitsused näevad piirkonna arengut ühtse visioonina, mis tagab omakorda mastaabisäästu ressursside kasutamisel.

3. Turisminduse hetkeolukord

3.1. Piirkonna ajalugu

4P piirkonna ajalooline taust ulatub kaugemale minevikku. Piirkonna areng on olnud suhteliselt pikk ja ühtlane. Piirkonnale on olnud iseloomulikud suured põllud ja väljad, millest on tulnud ka Põltsamaa nimi. Ajalooliselt kõige olulisemateks sündmusteks on olnud ordulinnuse rajamine ning kuningriigi keskuseks olemine. 4P piirkond koosneb neljast kohalikust omavalitsusest. Ajalooliselt on nimetatud piirkonnad olnud vahel tugevalt seotud, vahel killustatud. Alljärgnevalt on toodud välja piirkondade ajalugu praeguste kohalike omavalitsuste piiride järgi selgitades.

Põltsamaa linn on juba hilisel keskajal saavutanud keskuse staatuse. Läbi sajandite on Põltsamaa linn olnud piirkondlik majandus- ja kultuurikeskus, mis on nõ territoriaalses konkurentsivõimelises Viljandi, Paide ja hilisemalt Jõgevaga. Põltsamaa pole suutnud oma teeninduspiirkonda oluliselt suurendada ega oma kohta asustushierarhias tõsta.

Esimene kirik ehitati Põltsamaale 1234.a., 1272.a. rajati orduloss. 1570-1578.a. oli Põltsamaa Liivimaa Kuningriigi pealinn. Nimetatud kuningriik tekkis Vene tsaari Ivan IV soovil. Kuningatrooni pälviv Holsteini hertsog Magnus. Linna õitseage algas 18.saj, kui Põltsamaal ja tema ümbruses hakkasid tööle portselanimanufaktuur, peegli- ja klaasivabrik ning vasevalamistöökoda. Asutati esimene apteek, haigla ning põetajate kool. 1920.a. sai Põltsamaa alevi ja 1926.a. linna õigused. II Maailmasõjas hävis umbes 70% linna hoonestusest. 1950-1963.a. oli Põltsamaa piirkond iseseisev rajoon keskusega Põltsamaa linnas.

Põltsamaa vallal on samuti pikk ajalugu ja mitmekesine minevik. Minevikus oli Põltsamaa vald muinasaegne pisimaakond. Seal asus alates 1272. aastast Liivimaa ordu, 18. sajandi viimasel veerandil oli Põltsamaa vald õitsev kultuuri- ja tööstuskeskus ning ärkamisajal eesti rahvusliku liikumise kolle.

Põltsamaa vald hõlmab endise Viljandi maakonna põhjaosa, Põltsamaa ja Lustivere valla. 1950. – 1963. aastal oli Põltsamaa iseseisev rajoon. 1963.a. moodustati Põltsamaa, Jõgeva ja Mustvee rajooni liitmise teel Jõgeva rajoon. Põltsamaa vald taasloodi 1991.a. endise Põltsamaa külanõukogu piirides. Vallamaja asub Põltsamaa linnas.

Pajusi vald moodustab ühe osa Põltsamaa piirkonnast, millest ajaloo käigus kujunes Põltsamaa kihelkond. 13. saj algul kuulus Pajusi piirkond Mõhu maakonda. 18.sajandi teisel poolel, kui Põltsamaal toimus hoogne manufaktuurtööstuse areng, jäi vaadeldav piirkond põhiliselt põllumajanduslikuks. Rutikveres töötas klaasivabrik. Pajusis ja Rutikveres olid veejõul töötavad sae- ja jahuveskid. Piimakarjamajanduse areng tingis hiljem meiereide ehitamise. Pajusi vald taasloodi 1991.aastal endise Pajusi külanõukogu piirides. 1996. aastal viidi valla administratiivkeskus üle Kalanasse. Vallavalitsus sai tööruumid endisaegse vallamaja ruumides.

Puurmani valla Talkhofi (Puurmani) ordulossi nimetatakse esmakordselt seoses 1343. aasta rahvarahutustega. Kohanimi tuleneb endise ordumõisa Rootsi võimu aegsete omanike Buhrmeisterite perekonnanimest. Kursi kihelkonna Puurmani ja Härjanurme valla territooriumil oli neli mõisa: Puurmani, Härjanurme, Saduküla ja Kursi kirikumõis.

3.2. Vaatamisväärsused

Põltsamaa piirkond ehk 4P asub Mandri-Eesti keskel. Põltsamaa vallas Adavere lähedal Kalmemäel on **Mandri-Eesti keskkoha tähistav kivi**.

Piirkonna ehk 4P keskuseks on väike ja ilus Põltsamaa linn, mida kutsutakse **veini, kuningate, rooside ja sildade linnaks**. Linnasüda on kui roheline oas, mida viimastel aastatel kaunistab **roosisaar** (vt joonis 2), kus kasvab ligikaudu 2000 roosiistikut. Jalutuskäik roosisaarel ja mitmetel kaunitel sildadel on tõhusaim ravim argirutiini vastu. Põltsamaa vallas asub ka Eesti suurim **roosiaed**, mille 900 erinevat roosisorti pakuvad vaatamisrõõmu nii suurtele kui väikestele. 2006.a. oli roosiaed piirkonna kõige enam külastatav turismi atraktsioon. Roosiaeda külastas 25 000 turisti Eestist, Soomest, Saksast, Rootsist, Lätist ja mujalt Euroopast.

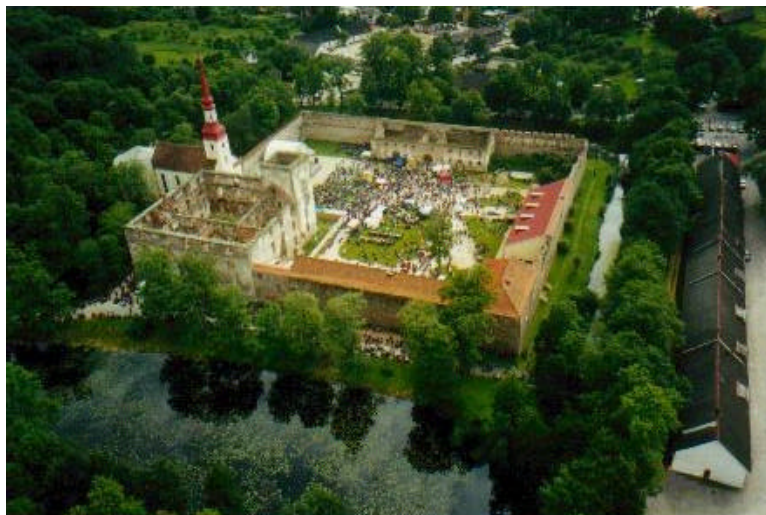

Joonis2: Roosisaar

Põltsamaa on kuulus ka kui **Veinipealinn**. Täna saab parimaid eesti veine proovida Põltsamaa lossihoovis asuvas **Veinikeldris**. Aastal 2006. külastas veinikeldrit 20 000 turisti. Lossihoovis asub ka **Põltsamaa Muuseum**, kus tutvustatakse piirkonna ajalugu. Muuseumi uhkuseks on 14. sajandist pärit kiriku nurgakonsool ja haruldase Põltsamaa portselani killud. Muuseum on väike ja kodune. Kõik soovijad võivad mängida harmooniumil ja kududa vaipa vanadel kangastelgedel. Lossihoovis asub hetkel ka kunstikool ja „Lossi Pagar”.

Põltsamaa lossi (vt joonis 3), piirkonna ühe olulisema sümboli, ehitamist alustati juba 1272. aastal. Nelinurkse ringmüüri kuju on säilinud 14. sajandist. Linnus on elanud üle nii hiilgeaegu kui ka arvukaid rüüsteretki. Kõige rohkem kannatasid Põltsamaa elanikud Liivimaa kuninga Magnuse ajal, kes oli endale residentsiks valinud Põltsamaa (Oberpahlen) ja valitses siin 1570-1578. Ka linnus sai sajandite vältel kõvasti kannatada ja 1770-ndatel ehitati vana konvendihoonet asemele kaunis rokokoostilis loss. 1941. aastal hävinud unikaalse lossi varemeid pole tänaseni suudetud täielikult konserveerida. Lossi vahetus läheduses asub **lossipark** ehk praegune linnapark.

Lisaks lossile on piirkonnas mitmeid kauneid mõisaid. Põltsamaa linnas asub **Uue-Põltsamaa mõis**, mille häärber püstitati 18. saj Jakob Heinrich von Lilienfeldi poolt. Härrastemaja oli aastakümneid koduks Põltsamaa koolile. Ajahambast puretud maja ümbritseb kaunis park, mille ääres paikneb väike **botaanikaaed**. Mõisa endisesse puuviljaaeda on ehitatud uus koolimaja, praegune Põltsamaa Ühisgümnaasium.

Joonis 3: Põltsamaa loss

Põltsamaa vallas on kokku kolm mõisahoonet - Adaveres, Lustiveres ja Võisikul. **Adavere mõisa** (vt joonis 4) kohta on teateid 17. sajandist. **Adavere mõisapark** (1740-ndad) oli omal ajal üks Eesti esinduslikumaid. **Võisiku mõis** (18. saj) on varase esindusliku mõisahoonetüübi näide Eestis. Mõisas elas Timotheus von Bock, Venemaa esimese konstitutsiooniprojekti autor, kelle kirjutas kuulsaks Jaan Kross romaanis “Keisri hull”. Alates 1925. aastast asub Võisikul hooldekodu. **Lustivere mõisast** on teateid 1552. a. Neogooti stiilist inspireeritud härrastemaja ehitati Tartu arhitekti ja muinsusteuuriija R. v. Guleke kavandite järgi ning on silmapaistvamaid mõisahooneid Kesk-Eestis. Hoone kaunist siluetti kujundavad kõrged astmikviilud ja põhjaosale liituv peatorn. Viimased aastakümned on ajalooline hoone olnud haiglaks ja vanadekoduks.

Joonis 4: Adavere mõis

Põltsamaa linna ja valla piiril asuv **Kaarlimõisa** osteti omal ajal rahvalt kogutud raha eest. Kaarlimõisasse taheti asutada esimene eestikeelne linnakool. Koolile anti küll tsaari nimi, kuid sellest hoolimata tuli haridust anda vene keeles ja piirduda vaid väheste emakeele tundidega. **Eesti Aleksandrikooli** asemel tegutseb Kaarlimõisas nüüd Põltsamaa Ametikool.

Samas majas asub ka **Aleksandrikooli muuseumituba**, kus on võimalik tutvuda Aleksandrikooli ajalooga.

Ka Puurmani ja Pajusi vallas on olemas kaunid mõisahooned. **Puurmani mõis** (vt joonis 5) rajati 14. saj keskel. Suurejoonelise neo-renessanss stiilis peahoonega mõisaansambel ehitati krahv G. J.v. Mannteuffeli ajal 1860. a. Lossil on 25 m kõrgune kaheksakandiline nurgatorn. Puurmani lossis moodustas Juljus Kuperjanov 1918. a partisanide pataljoni. Lossi ümbritseb huvitava kujundusega **park**, mis on riikliku kaitse all. Praegu asuvad siin keskkool ja raamatukogu.

Joonis 5: Puurmani mõis

Pajusi mõisa (vt joonis 6) kinkis 1726.a. keisrinna Katariina I Ivan Bibikovile. Alates 1820.a.-st kuulus mõis von Wahlide suguvõsale ning jäi nende omandisse kuni mõisate äravõtmiseni 1919.a. Samale suguvõsale kuulus ka teine Pajusi vallas olev mõis – **Tapiku mõis**.

Pajusi mõisa häärber on mansardkorrusega kivihoone, mida lühendati ühe tiiva võrra 1930.-ndate lõpul. Praegu asub Pajusi mõisahoones rahvamaja.

Joonis 6: Pajusi mõis

Lisaks mõisatele ja lossile on piirkonnas mitmeid kauneid kirikuid. Põltsamaa lossi kõrval asub **EELK Põltsamaa Niguliste Kirik**, mis rajati 1632-1633.a. vanadele ehitistele. Kiriku

osa on ehitatud väravahoonele (13.saj) ja altari osa suurtükitorile (15.saj). Kiriku ehitamine praegusel kujul sai teoks 1735-1762 a. Siin töötas õpetajana A.W.Hupel, kes andis koos P.E.Willega välja esimese eesti keelse ajakirja "Lühhike õppetud..." Põltsamaa kirik hävis koos lossiga II maailmasõjas. Tänu ettevõtliku kirikuõpetaja Herbert Kuurme ja Põltsamaa kihelkonna inimeste ühistele jõupingutustele ehitati kirik taas üles. Põltsamaa Niguliste kirik on Eesti ainuke nõukogude ajal taastatud kirik. Kiriku sisustus toodi suletud Tartu Ülikooli ja Viljandi Jaani kirikutest.

Teine oluline kirik on maakividest 1895. aastal ehitatud **EAÕK Põltsamaa Pühavaimu kirik**. Kogudusel on olnud ka puukirik Kuningamäel. Tänapäevani on seal kaks õigeusu surnuaeda.

Põltsamaa linnas asuvad veel leerimaja ja kirikla. Leerimaja on kunagine palvemaja ja kihelkonnakoolihoone, kus abikoolmeistrina töötas Eduard Bornhöhe. Siin kirjutas ta "Tasuja". Samas majas õppis, elas, töötas ja komponeeris oma esimese laulu "Süda tuksub" K. A. Hermann. Siin õmmeldi **Eesti esimene sini-must-valge lipp**. Kirikla hoone oli nõukogude ajal kasutusel haigla tuberkuloosi ja sisehaiguste osakonnana. 1994. aastast on hoone kasutuses kiriklana.

Puurmani vallas asuv **Kursi Maarja kirik** on stiilsemad neo-gooti ehitisi Eestis. Kursi külas asub ka **Kursi kihelkonnamuuseum**. Kursi kirikumõis on terviklik museaalne kogum, ehedana säilinud näide omaaegsest kihelkonnakeskusest.

Põltsamaa vallas kirikut ei ole, kuid on kuulus **Kundrussaare surnuaed**, kuhu on maetud Timotheus von Bock ja tema eesti soost abikaasa Eva. Siin on legendi järgi maetud kindral Patkul, kes reeturlikkuse pärast isegi hauas rahu ei saa. Tema kalmul olnud rist värisenud iga väiksema tuulehoo käes.

Lisaks huvitavatele surnuaedadele ning kaunistele mõisaparkidele on Põltsamaa piirkonnas veel mitmeid looduskauneid kohti. Tallinn-Tartu mnt ääres olev **Sõpruse park**, mis rajati 1973.a. Voldemar Laose eestvedamisel Ene Ilvese projekti järgi. Ants Paju on parki edasi arendatud. Parki on istutanud puid nimekad eesti ja välismaa ühiskonna- ning kultuuritegelased. Sõpruse parki on paigaldatud ning valgustatud mitmed Eesti ajaloo jaoks olulised graniitskulptuurid nagu näiteks „Tee Olümposele”, „Kalevipoeg kündmas”

Loodushuvilistele pakub kindlasti huvi **Endla ja Alam-Pedja Looduskaitseala**. Siinses looduses kohtad käärujõgesid ja laiu jõeluhtasid, avaraid soid, puisniite ja põlismetsi. Alam-Pedja LKA peamine väärtus on terviklikkus ja vähene inimõju, mistõttu kaitseala pakub eluvõimalusi paljudele taimedele ja loomadele. Loodushuviline leiab eest Kirna õpperaja (7 km).

Põltsamaa linnas on ka mitmeid huvipakkuvaid saari. **Saunasaar** asub Põltsamaa jõel endise sauna kohal. Praegu on seal Põltsamaa Jahimeeste Seltsi majake. Legend sellest, kuidas kuulus vene keisrinna Katariina II saunas vihtles ja hiljem jões suplemas käis, liigub rahvasuus siiani. **Naistesaares** võisid päevitada ja supelda vaid naised.

Põltsamaal asuvad ka mitmed ausambad ja mälestusmärgid. Põltsamaa linnas, Pajusi vallas Kursil ning Sadukülas on **Vabadussõja ausambad**. Ausammas „Puhkav sõdur” taastati 1989.a. ning selle kavandas Jaak Soans. Põltsamaa linnas Vabadussõja ausamba kõrval on mälestusmärk **Estonia katastroofis hukunuile**. **Karl August Hermann** mälestusmärk püstitati 1935. aastal ja selle autoriks oli Alfred Zolk-Leius.

3.3. Turismiettevõtted

3.3.1. Majutus- ja toitlustusasutused

Piirkonna turismikeskkonna hetkeolukorra kaardistamise juures on oluline anda ülevaade turismiga seotud ettevõtlusest. Põltsamaa piirkonnas on kaks majutusasutust kokku 52 voodikohaga. Lisaks on kolm asutust, kus lisaks põhitegevusele pakutakse ka majutust. Antud asutustes on kokku 84 voodikohta. Lisaks on 3 kodumajutuse pakkujat, kokku 31 voodikohaga. Seega on piirkonnas kokku 167 voodikohta.

Heleni Maja (vt joonis 7) on suurim majutust pakkuv ettevõtte Põltsamaal, mis alustas oma tegevust 1995.a. Külalistemaja suudab majutada kuni 32 inimest. Majas on ka saun ning ajaviiteks saab mängida piljardit. Maja ees on suur parkla, mis sobib ka busside parkimiseks. Igas toas on televiisor, telefon ja WiFi ühendus.

Joonis 7: Heleni Maja

Rivaali külalistemaja (vt joonis 8) asub Põltsamaa kesklinnas Põltsamaa jõe ning roosisaare vahetus läheduses. Külalistemajas on 9 tuba, kokku 20 voodikohta. Kõikides tubades on dušš, televiisor (SAT-TV) ja interneti püsiühendus. Majas on saun, mida saavad kõik soovijad ka eraldi tellida. Rivaali külalistemajas on võimalik toitlustada suuremaid grupe. Olemas on eraldi privaatruum 40 ning kaminaga kohvikusaal 50 kohaga.

Joonis 8: Rivaal

Majutuskohad on veel **kiriklas** ja **Põltsamaa Ametikoolis**. Mõlemas on 36 voodikohta. Kiriklas on olemas 60 kohaline seminariruum. Põltsamaa Ametikooli seminariruumis on 35 kohta. Lisaks on seal 50 kohaline konverentsiruum ja 325 kohaline aula.

Kamari külas pakub majutust kuni 12 inimesele **Esko Hietala**. Pajusi vallas **Jäägi talus** on 14 voodikohta. Jäägi talus on lisaks ööbimisele võimalik ise süüa valmistada, käia saunas, sõita kanuudega, grillida, ujuda vahetus läheduses asuvas Põltsamaa jões. Puurmani vallas asuvas **Härjanurme kalatalus** on 6 kääpingut, kus soovijad saavad ööbida. Lisaks pakutakse seal võimalust püüda ning süüa forelli. Põltsamaa linnas **Vahe** tänavas on söögi tegemise võimalusega **kodumajutus** kuni 7 voodikohaga. Pajusi vallas on **Aidu külalistemaja**, kus on kokku 8 voodikohta.

Tammemäe kostitalu juures on momendil võimalik telkida, kuid 2007.a. kevadeks valmib uus 50 voodikohaga külalistemaja. Uues hoones on võimalik toitlustada kuni 100 inimest ning viia läbi seminare vähemalt 50 inimesele. Peamiselt keskendub Tammemäe kostitalu loodusturismile, pakkudes nii jalgsi kui ka paadimatku, jahiturismi, võimalusi ratsutamiseks, taimede ja lindude vaatlemiseks.

Telkida on võimalik Ebru, Jäägi ja Tammemäe kostitalu, OÜ Vikerkala ning kardiraja territooriumil. Lisaks on telkimisruumi veel Kamari järve, Pedja ja Põltsamaa jõe kallastel olevatel laagripaikadel.

Kõik piirkonna majutusasutused on keskendunud eelkõige individuaalklientidele. Grupituristide jaoks sobilik majutusasutus piirkonnas veel puudub. Rajatav Tammemäe kostitalu uus külalistemaja on suunatud eelkõige suuremate gruppide majutamisele.

Toitlustuskohti on 4P piirkonnas viis. Tallinn-Tartu maantee ääres asub hästisäilinud hollandi tüüpi kivist tuulik praegu 125 kohaline restoran **Adavere tuulik**, 50 kohaline kiirtoidukoht **Adavere Bistrot** ja **Puhu-Risti söögimaja** (60 kohta). Põltsamaa linnas on võimalik keha kinnitada **Rivaalis** (100 kohta) ja pubis nimega **Hullava Naise Pubi** (70 kohta).

Parimaid kohalikke veinisorte saab degusteerida **Põltsamaa veinikeldris**. Puurmani vallas **Härjanurme kalatalus** saab nautida kohapeal küpsetatud forelli. Tellimuse peale on võimalik süüa ka Lossi restoranis, Jäägi talus, Põltsamaa Ametikoolis ja 2007.a. kevadest ka Tammemäe turismitalus.

3.3.2. Aktiivne puhkus

Põltsamaa piirkonnas on neli ettevõtet, kes korraldavad **kanuumatkasid**. OÜ **Ebru Matkad**, mis asub Põltsamaa vallas Võhmanõmme külas, korraldab kanuumatku nii Eesti kui Läti jõgedel (vt joonis 9).

Joonis 9: Kanuumatkad

Kanuusid on võimalik laenutada ka Mare Koitlalt, Põltsamaa vallavalitsuselt, **Jäägi talust** ja **Tammemäe kostitalust**. Viimases on võimalik veel sõita paadiga, matkata, pidada piknikut, ratsutada ning tegeleda jahiturismiga (vt joonis 10). Tammemäe turismitalu pakub erinevaid matkamarsruute, kus põhiliselt tutvustatakse raba taimekooslusi ning ümbruse metsi. Lisaks on võimalik giidi juhendamisel linde vaadelda ning tegeleda fototurismiga. Jalgsimatkadel tutvutakse Pedja jõe kaunite jõeluhtadega ja huvitavate looduslike taimekooslustega.

Joonis 10: Ratsamatkad

Puurmani ja Põltsamaa valda jääb osa **Alam-Pedja Looduskaitsealast** ja Pajusi vald **Endla Looduskaitsealast**. Kuna kaitsealade põhieesmärgiks on ökosüsteemide loodusliku mitmekesisuse kaitsmine võimalikult suurel osal kaitsealal, siis peab turism seal olema rangelt suunatud. Loodushuviliste külaliste ja kohalike elanike oluliseks vaba aja veetmise võimaluseks on harrastuslik kalapüük, marjade ja seente korjamine ning veematkad. Kala on võimalik püüda ka **Härjanurme kalakasvatuses**, kus tegetakse jõforelli, karpkala ja vähimaimude kasvatamisega. Võimalik on osta ühepäevane tuusik ning püüda kala õngega, samuti lasta kala kohapeal puhastada ja töödelda. Kalakasvatus **OÜ Vikerkala** on ka Pajusi vallas, kus on võimalik forelli kaasa osta ning ette teatades ka püüda ning kohapeal suitsetada või grillida.

Kuningamäe kardirajal on võimalik sõita kartidega. Tegemist on ühe parima kardirajaga Eestis. Kardirajal on võimalik rajal sõita ka jalgratase, rula ja rulluisukudega. Kardiraja territooriumil saab telkida ning parkida autokaravanidega. Talvel saab **uisutada** Adaveres, kus MTÜ Põltsamaa Tervis laenutab uiske (kokku 250 paari) ning korraldab erinevaid uisuvõistlusi.

Lustiveres asuva **sepa Jaak Krivini** juures on võimalik tutvuda sepatööga, osta sepiseid ja lüüa ise kaasa sepatöodes. Põltsamaa vallas Annikvere külas töötab ka teine sepp. Käsitööga tegelevad veel piirkonna külaseltsid. Kamari Haridusselts korraldab igal aastal oma liikmetele õppepäevi erinevate käsitöötehnikate omandamiseks. Põltsamaa vallas Umbusi külas teeb **Jane Kanter akna vitraaže** ning **Kristjan Kanter restaureerib mööblit**. Põltsamaa linnas on kaks käsitöö poodi, kus pakutakse erinevate autorite käsitööd. Lisaks on **Põltsamaa Kunstikool**, kus õpetatakse erinevaid kunstiliike nii noortele kui ka täiskasvanutele ning **Põltsamaa Muusikakool**, kus lapsed saavad omandada muusikalist haridust.

Paljud eelpoolnimetatud ettevõtted teevad omavahel ka koostööd. Näiteks külastavad Heleni maja kliendid sepp Jaak Krivinit. Veinikelder teeb koostööd Rivaaliga, Ebru matkade ning Jäägi talu kliendid kinnitavad keha osäühingus Vikerakala, Jäägi talu ja Ebru matkad laenavad üksteisele kanuusi.

Aastal 2004.a. moodustati turismiettevõtjate kobar, kuhu kuuluvad enamus piirkonna turismiga seotud ettevõtted, organisatsioonid ning asutused. Kobara eesmärgiks on arendada turismiettevõtjate ja organisatsioonide omavahelist koostööd, töötada välja ühised turismipaketid, külastada koos messe ning reklaamida piirkonda.

3.4. Turisminduse statistika

4P piirkonna turisminduse statistika on suuresti seotud Eesti Vabariigi sissetuleva turismiga. Kesk-Eesti erinevad alad ei oma strateegilist tähtsust turistide riiki meelitamisel, seetõttu saab piirkonna külastamise aluseks pidada muudel põhjustel riiki jõudvaid turiste. 4P piirkonda on võimalik jõuda peamiselt Tallinn – Tartu maanteelt ning seetõttu on enamus piirkonda külastavaid turiste just reisijad, kes liiguvad põhjast lõunasse või lõunast põhja.

Eesti turismi aluseks on Eesti 2006. aasta turismistatistika perioodil jaanuar kuni september. 2006. aasta jaanuarist septembrini ööbis Eesti majutusettevõtetes 1,14 miljonit välituristi. Võrreldes 2005. aasta sama perioodiga vähenes nende arv 2,7% ehk 32 171 turisti võrra. 59% välituristide ööbimistest tegid puhkusereisijad, 3% konverentsi- ja 15% tööreisijad ning 23% muudel eesmärkidel reisinud. Märkimisväärselt on paaril viimasel aastal kasvanud majutusettevõtetes ööbinud siseturistide arv. Jaanuarist septembrini ööbis Eesti majutuskohades 633 506 siseturisti, mis on 162 462 võrra ehk 34% rohkem kui eelmise aasta samal perioodil.

Jõgevamaa turismi hinnangulised arvanded pärinevad 2005. aastast, kuivõrd 2006. aasta statistika käesoleva dokumendi koostamise ajal puudus. Eesti Statistikaameti andmetel sooritati 2005. aastal Jõgevamaa majutusasutustes 21 436 ööbimist, mis moodustas 0,5% kõikidest ööbimistest Eesti majandusasutustes. Nimetatud näitaja on üks Eesti madalamaid. Jõgevamaa majutusteenus oli suuresti suunatud siseturistidele, sest kõikidest ööbimistest vaid 12% oli seotud välismaalastega. Samas näitab statistika, et Jõgevamaal on madal majutusteenuste kasutamine ka siseturistide seas. Suurel hulgal inimestel on piirkonda külastades eesmärgiks tööreis, vaid 26% turistidest reisib puhkusereisina. Majutusasutuste täituvus maakonna lõikes on 21%, mis on üks Eesti madalamaid näitajaid.

4P piirkonna turismi ainukeseks reaalseks mõõdetavaks indikaatoriks turistide hulga määramiseks on Põltsamaa Muuseum, mille töötajad kaardistavad ning loevad kõiki lossi külastanud isikuid. Samas ei ole nimetatud statistika lõplik, sest loetletakse vaid neid turiste, kes jõuavad lossipargis jalutades lõpuks Põltsamaa Muuseumisse.

2006. aasta koondatud andmete põhjal oli külastajate seas enim eestlasi ehk piirkonna turismis omab kindlalt liidripositsiooni siseturism. Siseturistidel on põnev tutvuda kultuurilooliste paikadega ning veeta aega looduskaunis keskkonnas. Siseturiste käis muuseumis kokku 5345. Külastajaid jätkus kõikidele kuudele, suurimate külastajate arvuga oli juuli ja august. Tähtsuselt teist positsiooni omavad soomlased, neid käis piirkonnas orienteeruvalt 1700 inimest. Suurima külastusega kuudeks on juuni – juuli, külastajaid jätkus enamvähem kõikidele kuudele. Tähtsuselt kolmas sihturg on Saksamaa. Muuseumis käis sakslasi 277. Piirkonna külastamine on sakslaste puhul selgelt piiratud, külastusi on maist septembrini, ülejäänud kuudel sakslasi ei käinud. Neljandat tähtsust omab piirkonna turismistatistikas Läti, kust käis kokku 265 inimest. Läti turistide külastamised on sarnased soomlastele, külastusi on kõikidel aastaegadel ja kuudel. Viiendal kohal sihtturuna on Venemaa, külastajaid oli sealt kokku 175 ning külastused on selgelt koondunud suvekuudele. Samuti on koondunud külastused Rootsist, mida kokku oli 2006. aastal 147. Suurbritannia turistid külastavad aga üllatuslikult 4P piirkonda mitte ainult suvekuudel. Kokku käis 2006. aastal piirkonnas 108 Suurbritannia elanikku.

Piirkonna üldine sesoonsus on suhteliselt tugev, jaanuaris ja detsembris on külastajaid ligikaudu 50, suveperioodil maksimaalselt 2435 inimest kuus. Kuude lõikes on statistika järgmine: juuli (2435), august (1483), juuni (1295), mai (1280), september (897). Aasta kokkuvõttes külastas Põltsamaa Muuseumit kokku 8334 inimest. Võrreldes Põltsamaa Muuseumi statistikat eraettevõtete statistikaga saab hinnanguliselt öelda, et piirkonda külastav ühe hooaja (aasta) lõikes ligikaudu 25 000 inimest. Arvestades ka välkkülastusel olevaid transiitreisijaid on reaalne turistide arv tunduvalt suurem.

4. SWOT analüüs

4.1. Tugevused ja nõrkused

PIIRKONNA TUGEVUSED	
Tallinn – Tartu maantee ligidus	Eesti ühe olulisima maantee lähedus tagab pideva transiitliikluse ning seetõttu ka teadlikkuse 4P piirkonna olemasolust. Samas ei anna transiitliiklus siiski tulemust, kui inimesi oma teelt kõrvale ei juhita. Sellegi poolest on maantee potentsiaal tohutu eelis võrreldes teiste sarnaste piirkondadega.
Legendidega ja lugudega seostatud ajalugu	Piirkonna pikk ja sündmusterohke ajalugu annab palju võimalusi legendide loomiseks ja piirkonna reklaamimiseks. Legendidest tulenevad lood on seotud paljude paikadega, mis omakorda suurendab vaatamisväärsuste hulka. Piirkonnast on pärit palju kirjandus- ja kultuuritegelasi, samuti on piirkond seotud Eesti lipu esmakasutamisega.
Head looduslikud eeldused	Piirkonna põllumajanduslik areng on toonud piirkonda maehituslikke lahendusi (Põltsamaa jõe teise haru kaotamine), kuid sellest hoolimata on säilinud palju ilusaid kohti ning looduslikke piirkondi. 4P piirkonnas asub lisaks järvedele ja jõgedele ka Alam-Pedja, Endla ja Aidu Looduskaitsealal, mis omavad strateegilist tähtsust Eesti looduse säilitamise seisukohast.
Asukoht Kesk-Eestis	Piirkonna asend Kesk-Eestis on mitmeti hinnatav, kuid peamiselt on see siiski piirkonnale kasuks tulnud. 4P piirkond on võrdeliselt ligipääsetav nii Võru kui Tallinna inimestele, samuti Narva ja Pärnu inimestele. Ollakse teede ristumispunktis ning seetõttu võimalikuks logistiliseks sõlmpunktiks.
Valmisolek koostööks (4P piirkonna koostöö)	Piirkonna ajalugu on sundinud lähinaabreid koostööks ja ressursside kooskasutamiseks. Sellest tulenevalt on ka praegu koostööleping nelja omavalitsuse vahel. Koostöö toimib erinevates valdkondades, kaasaarvatud turismis. Igasugust koostööd saab pidada vaid piirkonna tugevuseks.
Arhitektuuripärand	Suurimaks arhitektuuriliseks plussiks on Põltsamaa loss, mis oma unikaalsuse ja isikupäraga pakub vaatamisrõõmu kõigile. Ajalugu on kinkinud 4P piirkonnale mitmeid mõisaid, mis Eesti ajaloo tutvustamisel omavad olulist

	tähtsust. Samas ei taga mõisad unikaalsust.
Veinitootmine	Piirkonna turismile lisavad väärtust igasugused erilised ja omapärased tegevused ning asjad. Üheks selliseks atraktiivsuseks on Põltsamaal siiani toimiv veinitootmine. Eesti veinid ei oma maailma mastaabis olulist kohta, kuid sellegi poolest pakub turistidele huvi kohaliku veinikultuuriga tutvumine.
Põltsamaa loss	On toodud eelnevalt välja arhitektuuripärandi juures, kuid omab esiletõstmist ka eraldiseisvana. Piirkonnale annab suure väärtuse nii olulise arhitektuurilise objekti säilmete olemasolu ning piirkonda külastatavate turistide arv on suhteliselt tugevalt seotud just lossi varemete olemasoluga.

PIIRKONNA NÕRKUSED

Infrastruktuuri pearõhk maantee transpordil	Piirkonna nõrkuseks on transpordivõimaluste ühekülgsus. Mida rohkem oleks erinevaid transpordivahendite võimalusi, seda enam oleks ka piirkonda külastavaid turiste. Lähimad raudteepeatuspaid asuvad ligikaudu 30 km kaugusel, sadamaid ega lennujaamu piirkonnas ei ole. Seega on ainukeseks piirkonna külastamise võimaluseks maantee-transport. Nõrkuseks on veel kõrvalteede halb olukord, mis teeb autoturismi kohati ebamugavaks.
Tallinn – Tartu maantee transiit	Tähtsaima maantee lähedus on piirkonna jaoks tugevuseks, kuid samas on see ka piirkonna nõrkuseks. Maantee suur kasutatavus sunnib maanteest tegema esimese klassi maantee, mis tähendab piirkondade suuremat eraldatust ning samuti transiitliikluse isoleerimist piirkonna läbimisel. Raskemaks muutub võimalus juhtida inimesi maanteelt kõrvale 4P piirkonda.
Infopuudus	Üheks olulisimaks hetkeprobleemiks on 4P piirkonnale ühtse sõnumistrateegia puudumine, mistõttu potentsiaalsetele piirkonna turistidele ei suudeta pakkuda kvaliteetset informatsiooni piirkonna võimaluste ja atraksioonide kohta.

4.2. Võimalused ja ohud

PIIRKONNA VÕIMALUSED

Tallinn – Tartu maantee	On piirkonna võimaluseks, kuivõrd omab suhteliselt suurt kasutamata potentsiaali. Praegu ei ole maantee ääres ühtegi 4P piirkonda meelitavat reklaami, seega puudub transiitliiklejal teadmine, mis piirkonnas toimub. Erinevaid
--------------------------------	--

	sõnumistrateegiaid kasutades on võimalik kasutada efektiivsemalt olemasolevat potentsiaali.
Rahvusvaheline koostöö omavalitsustega	Senine koostöö on näidanud suurt tulu piirülesest koostööst naaberriikide omavalitsusega. Saadud on palju administratiivseid täiendusi, lisaks on hoogustunud piirkondadevaheline turism. Nimetatud trendide aktiivsemaks kasutamiseks on võimalik teha koostööd suurema arvu piirkondadega.
4P ühine areng ning ressursside kooskasutus	4P senine koostöö on sujunud ning koostöö on taganud efektiivsema ressursikasutuse. Tulevikus tuleks pöörata suuremat tähelepanu seotud turismi toodete ja pakettide arendamisele tagamaks 4P piirkonna terviklikku ja efektiivsemat arengut.
Ühendav asutus turismi edendamiseks	4P turismi parema edendamise jaoks on võimalik luua ühine töökoht või organisatsioon, kelle ülesandeks on turismiga seotud ülesannetega tegelemine ning turismistrateegia jälgimine. Samuti on oluline pidevalt kaardistada piirkonna turismiettevõtjate hetkeseisu, et oleks pidevalt olemas adekvaatne ja õiglane informatsioon.
Suurüritused	Suurüritused on üheks võimaluseks turistide piirkonda meelitamiseks. Nimetatud vahend on kasutatav peamiselt siseturistide hulga suurendamiseks.
Arendatavad objektid	Arendatavate objektide osakaal 4P piirkonna turismiatraktsioonide üldarvust on suhteliselt kõrge, mis näitab piirkonna arengut ning muutumist. Arendatavad objektid muudavad valmides piirkonna mõned võimalused olulisteks tugevusteks.

PIIRKONNA OHUD	
Looduseelduste kadumine	Turistide kasvav hulk võib mõjuda hävitavalt praegusele looduse mitmekesisusele, mistõttu väheneb piirkonna atraktiivsus ja konkurentsivõime. Lisaks võib eelduse kadumisena käsitleda üleüldist haljastuse tähtsuse tõusu, mistõttu ei ole Põltsamaa linna roosisaar ning üldine haljastus enam ainulaadne.
Tööjõu väljavool	Turismile vajalike inimeste lahkumine piirkonnast on suureks ohuks. Edukaks turismiteenuse osutamiseks on vajalik keeli valdavate klienditeenindajate olemasolu. Noorte inimeste piirkonnast lahkumine seab seetõttu kvaliteetse teenusepakkumise kahtluse alla.
Finantsressursside nappus	Maapiirkondade areng on aeglane ning seetõttu on ka

maapiirkonnas	investeeringute tasuvusaeg pikem kui linnapiirkondades. Kuna reinvesteeringimine on alguses võimatu, tuleb kasutada vaid olemasolevaid ressursse, mida on tihti piiratud kujul.
Ettevõtjate väsimine	Maapiirkondade aeglane areng on ka üheks põhjuseks, miks paljud turismiettevõtjad maapiirkondades väsivad ning loobuvad oma ideedest või teenusepakkumisest. Koostöö on esmatähtis.
Via Hansaetica	4P piirkonna turismi üheks ohustajaks on Via Hansaetica teemapiirkonna arendamine. Suurenenud reklaam ja promotsioon suunab turistid Via Hansaeticale ning jätab seetõttu 4P piirkonna ilma oluliselt turismitulust.

4.3. Analüüs

Eelnevalt selgitatud sisekeskkonna ja väliseskkonna tegureid analüüsid jõuti mitmete edutegurite ja kitsaskohtadeni, mis iseloomustavad 4P piirkonna senist arengut. Senine tegevus turismi arendamisel ei ole pööranud piisavalt tähelepanu koha tugevuste ärakasutamisele ning paljud koha nõrkused on elimineerimata või peitmata. Koha senine ühtlane areng ei ole pakkunud väga ambitsioonikaid võimalusi ning samuti puuduvad need praegu, kuid ka väikeste võimaluste summaarne kasutamine annab hea lõpptulemuse. Samuti on oluline järjepideva arengu tagamiseks suunata ressursse väliseskkonnast tulenevate ohtude minimeerimisele.

- ✓ **asukohast tuleneva eelise kasutamata jätmine** – on SWOT analüüsist ilmnev peamine põhjus, mille arendamine võiks tunduvalt suurendada piirkonna turismi arenguvõimalusi. 4P puhul on tegemist piirkonnaga, kus on elanud kunagi kuningas, on loodud mitmed olulised tootmisettevõtted, on valmistatud esimene Eesti lipp jne. Põltsamaad külastanud inimene ei ole aga nendest faktidest teadlik, sest tal ei ole võimalik seda kuskilt kiiresti ja koondatult teada saada.

Samuti on piirkonnas loodsulikult kauneid kohti, millest saab aimu alles siis, kui need kohad on juhuslikult nähtud. Arendatavaks alaks on Alam-Pedja Looduskaitseala piirkond, kuid tähtsust omab ka nii Pedja jõe kui Põltsamaa jõe loomulikkus, samuti kunstlikult rajatud roosisaar ning lossi ja mõisapargid. Piirkond peab rohkem rõhuma oma tugevustele ning kasutama neid efektiivsemalt turismimajanduse edendamiseks.

- ✓ **ressursside piiratus** – ressursside hulk piirkonnas on minimaalne ning sellest tulenevalt on pärsitud mitmed arengud. Praegusel hetkel on paljud noored piirkonnast lahkumas, samas ei oska vanemad inimesed piisaval tasemel võõrkeeli. Lisaks sellele puuduvad teenindamiseks vajalikud teadmised ja oskused. Turismiteenuseid pakkuvad ettevõtted aga vajavad nimetatud töötajaid ning kaudne töötajate puudus on ka turismi pärssivaks teguriks. Lisaks inimressursile on piirkonnas piiratud finantsvahendite kasutamine, sest maapiirkondade turism on sesoonne ning tasuvusaeg suhteliselt pikk. Sellest tekib piirkonnale oht, et ettevõtjad hakkavad väsima ning loobuvad turismiga tegelemast, piirkonna külastatavus väheneb. Selle vältimiseks on vajalik kasutada piirkonna tugevusi, eelkõige soodsat asukohta Kesk-Eestis, mis on võimaluseks nii töötajate värbamisel kui ka finantsinvesteeringute tasuvust mõjutava külaliste arvu muutumisel.

- ✓ **senise koostöö vähesus** – 4P piirkond on teinud koostööd erinevate organisatsioonidega, kuid valdavalt on siiski koostöösidemed suhteliselt harvad ning ühesuunalised. Tihedam ja rohkemaid geograafilisi piirkond hõlmav koostöö suurendaks kindlasti piirkonna külalastatavust. Praegu on piirkonna erinevad koostöövormid toodud välja nii tugevuste kui võimaluste juures, tulevikus peaksid nimetatud võimalused muutuma samuti aktiivseteks tugevusteks. Koostöö vähesusest annab kaudselt märku Via Hansaetica tajumine ohuna, kuivõrd ka lähipiirkondade turistide kasv mõjutab 4P piirkonda positiivsemalt. Turismi arengule aitab kaasa ressursside ühiskasutus ja tekkiv sünergia, koostöö ühtsetel eesmärkidel muudab eesmärkide saavutamise kõikide osapoolte jaoks soodsamaks.
- ✓ **piirkonna imago vähene loomine** – kindlasti on üheks oluliseks puudujäägiks piirkonna imago vähene kujundamine ning kasutamine. Inimestel seostub 4P piirkonnaga loss ja Põltsamaa vein, kuid muid kohti piirkonnas peast ei teata. Samas on Põltsamaal oluline ajalooline-kultuuriline lugu, mida huvitava esituse korral on võimalik kõigile selgitada. Samuti on Põltsamaal juba praegu mitmeid turismiatraktsioone, mille ümber saab kujundada piirkonnale sobiliku imago ja sellest lähtuva sõnumistrateegia.
- ✓ **arendatavad objektid** – piirkonna arendatavate objektide suur arv (Kamari veesuusakeskus, Kuningamäe tervisekeskus, Piiraja rallikrossirada jne) annab aimu trendist, et viie aasta perspektiivis on 4P piirkonda lisandunud täiendav turismisektor (aktiivne puhkus seotult aktiivse spordiga) koos mitmete turismiatraktsioonidega. See suurendab piirkonna turistide arvu ning turismiette võtete käivet. Lisaks võimaldab piirkonna imago laienemine suurendada piirkonda tulemisest huvitatute arvu.

Käesolevast tugevuste-nõrkuste-võimaluste-ohtude analüüsist lähtuvalt koostati piirkonna visioon ja pandi paika eesmärgid, et suurendada tugevuste ja võimaluste ning vähendada nõrkuste ja ohtude mõju piirkonnale.

5. Visioon ja arengueesmärgid

Järgnevates peatükkides on ära toodu piirkonna turisminduse visioon, strateegilised eesmärgid, nende elluviimiseks määratud otsesed eesmärgid ning ülesanded. Visiooni puhul on tegemist tulevikupildiga, mida soovitakse teatud ajaks saavutada. Strateegilised eesmärgid on visioonist lähtuvad, määratletavad, realselt elluviidavad ja liigendatavad. Strateegiliste eesmärkide täitmiseks on paika pandud otsesed eesmärgid ning püstitatud on konkreetsed ülesanded otseste eesmärkide täitmiseks. Arengueesmärkide täitmiseks mõõtmiseks ja kontrollimiseks on koostatud kokkuvõtlik tabel, kus on ära toodud hetkeolukorra ja soovitud tulemuste mõõdikud (vt lisa 1).

5.1. Visioon

4P ehk Põltsamaa linn, Pajusi, Puurmani ja Põltsamaa vald on tuntud ja tunnustatud Kesk-Eestis kvaliteetse ja aastaringse atraktiivset turismielamust pakkuv piirkond.

5.2. Prioriteedid ja strateegilised eesmärgid

5.2.1. Prioriteedid

- ✓ Kultuuriturism - Põltsamaa lossikompleks, Puurmani mõis
- ✓ Aktiivne puhkus - Kamari veesusakeskus, Kõpu veehoidla, Kuningamäe tervisekeskus
- ✓ Loodusturism - Põltsamaa ja Pedja jõe avalikud puhkekohad, Roosiaed, piirkonna pargid

5.2.2. Strateegilised eesmärgid aastani 2013

- ✓ Eestis ja välismaal on paranenud turismiteabe kättesaadavus ja kasvanud on 4P kui turismikoha tuntus
- ✓ Välja on arendatud eksklusiivne Põltsamaa lossikompleks
- ✓ Piirkonna mõisaid tuntakse ning külastatakse
- ✓ Loodud on mitmekülgsed aktiivse puhkuse võimalused
- ✓ Välja on arendatud tingimused loodusturismi nautimiseks
- ✓ Hästi on arenenud aiaturism

- ✓ Toimiv avaliku, kolmanda ja erasektori (PPP) vaheline turismialane koostöö nii Eestis kui välismaal
- ✓ Rajatud vajalik hulk majutus-, toitlustus- ning seminarikohti
- ✓ Välja on arendatud turismiobjektide tugiinfrastruktuur
- ✓ Eestis ja välismaal tuntakse ning külastatakse piirkonnas läbiviidavaid üritusi

5.3. Probleemid ja alaeesmärgid

5.3.1. Informatsioon

Külastajad kurdavad informatsiooni, eriti võõrkeelse informatsiooni puuduse üle, kuigi ettevõtjad ja omavalitsused on koostanud mitmekeelseid voldikuid, turismikaarte ning turisminduse kodulehekülje. Lisaks on Põltsamaal muuseum ja turismiinfopunkt, kust on võimalik saada turismialast informatsiooni. Mingil põhjusel ei jõua aga vajalik informatsioon sihtgrupini. Turundus on ühekülgne, üks ja sama informatsioon on suunatud kõigile sihtrühmadele. Puuduvad turistide jaoks huvipakkuvad kõiki vajalikke teenuseid hõlmavad turismipaketid. Enamasti müüakse üksikteenuseid.

Eesmärk: Parandada 4P kohta käiva info kättesaadavust Eestis ja välismaal

Ülesanded:

- ✓ **Turundusstrateegia koostamine** – piirkonna turisminduse turunduse hetkeseisu kaardistamine, eesmärkide ning tegevuskava paika panemine.
- ✓ **Turismipakettide väljatöötamine** – lähtudes olemasolevatest eeldustest erinevatele sihtgruppidele suunatud turismipakettide väljatöötamine ja reklaamimine.
- ✓ Piirkonda tutvustavate **trükiste, postkaartide, suveniiride, näitlikustatud kaartide** koostamine ja levitamine.
- ✓ **4P turismi kodulehekülje arendamine.**
- ✓ Maakonda ja piirkonda tutvustava kaasaaegselt väljaehitatud **puhke- ja peatuskohtade rajamine** suurte maanteedee äärde (Adavere bistroo juurde, Puhu-Risti, Puurmani ja Kõppu), kus on võimalik saada informatsiooni, käia wc-s, puhata, pidada piknikut jms.
- ✓ **Ühiselt turismialaste messide külastamine** Eestis ja ka välismaal.

Kokkuvõttes on vaja piirkonda reklaamida ühtse tervikuna mitte eraldiseisvate ettevõtete ning omavalitsustena. Suunata reklaam kindlale sihtgrupile ning töötada välja kliendi vajadusi arvestavad turismipaketid. Tegeleda senisest teadlikumalt ning aktiivsemalt piirkonna reklaamimisega.

5.3.2. Kultuuriturism

Piirkonnas on üle Eesti tuntud Põltsamaa loss, mille hoovis on võimalik korraldada kontserte, vabaõhu etendusi, koosviibimisi jms. Põltsamaa loss ja lossihoov on momendil halvas seisukorras ning investeringuteks vajaminevaid vahendeid napib. Lisaks lossile on piirkonnas mitmed heas seisukorras olevad mõisad. Enamus mõisatest on kasutuses kooli, hooldekodu või kultuurimajana, mistõttu nende rakendamine turisminduse eesmärkidel on raskendatud. Samas kui tekib võimalus rajada mõisahoones asuva kooli või hooldekodu asemel täiesti uued hooned, siis on mõeldav ka mõisate arendamine turisminduse valdkonnas.

Eesmärk : Arendada välja eksklusiivne Põltsamaa lossikompleks

Ülesanded:

- ✓ Põltsamaa lossi **värvahoone** konserveerimine, **silla** rekonstrueerimine ja **lossi müüride** valgustamine.
- ✓ Lossikompleksis erinevate **teenuste pakkujate** leidmine ja koostöölepingute sõlmimine.
- ✓ Põltsamaa lossi **õueala** rekonstrueerimine ja **konvendihoone torni** restaureerimine, vaateplatvormi rajamine.
- ✓ **Vallikraavide** puhastamine.
- ✓ **Jalutustee** rajamine ümber lossikompleksi.
- ✓ **Etenduste, kontsertide, näituste** jms korraldamine.

Eesmärk: Arendada mõisaturismi.

Ülesanded:

- ✓ **Pajusi mõisakompleksi ja mõisapargi arendamine** külastajale atraktiivseks keskuseks – mõisahoonet vana osa renoveerimine ja uue tiiva ehitamine. Kuni 40 majutuskoha rajamine koos seminaride pidamise võimaluse loomisega. Samal ajal jätkata tegevust kohaliku kultuurikeskusena.
- ✓ **Puurmani lossist ja mõisapargist** valla turismi kaubamärgi kujundamine vastavalt 2006.a. oktoobris koostatud tasuvusanalüüsis paika pandud tegevuskavale – mõisakooli reklaamimine, ekskursioonide, suvekoolide ning ürituste korraldamine.
- ✓ **Lustivere mõisa** arendamine turismikeskuseks pärast uue hooldekodu rajamist piirkonda. Mõisasse rajatakse majutuskohad, seminariruumid, kohvik, jõusaal ning võimalused näituste ja ürituste korraldamiseks.
- ✓ Võisiku mõisa juures oleva **Kundrussaare kabeli** renoveerimine ja **Von Bockide matmispaiga** korrastamine koostöös Muinsuskaitseametiga.
- ✓ **Näituste, kontsertide, ballide, etenduste, ekskursioonide** jms korraldamine mõisates.
- ✓ **Mõisakoolide tutvustamine**, ekskursioonide ja ürituste läbiviimine.

Viia ellu eelpooltoodud ülesanded ning kujundada Põltsamaa lossist piirkonna turismimagnet number üks. Teadlikult ning aktiivselt reklaamida Põltsamaa lossi kui piirkonna olulisemat turismiobjekti. Leida piirkonna mõisatele võimalikult palju turismialast rakendust. Eelkõige kasutada ära mõisakoole, mis seisavad suvel pea-aegu tühjana.

5.3.3. Aktiivne puhkus

Aktiivset puhkust veetval turistil on piirkonnas tegevust maksimaalselt üheks päevaks ning sedagi vaid suvel. Põltsamaal ja selle ümber on mitmeid kanuumatkade pakkujaid, kuid

puudus on erilisest ja uudsest aktiivse puhkuse teenuse pakkujast. Järgnevalt loetletud tegevustega soovitakse pakkuda külalistele Eestis ainulaadseid ning klientidele huvipakkuvaid teenuseid.

Eesmärk: Luua aktiivse puhkuse võimalused

Ülesanded:

- ✓ **Kamari järve veesuusakeskuse rajamine** – trosside süsteemil põhineva veesuusa raja, majutus- ja toitlustusvõimaluse ning kõikidele normidele vastava autokaravanide parkla rajamine.
- ✓ **Kuningamäe tervisekeskuse rajamine** – Kamari veesuusakeskusest 3-4 km kaugusele valgustatud murdmaa- ja mäesuusakeskuse rajamine. Tervisekeskust täiendab veel Kuningamäe kardirada, loodav tehnika- ja puhkekeskus jms.
- ✓ **Kõpu veehoidla arendamine puhkekompleksiks** – kämpingumajade, ujumiseks sobiva korrastatud ranna, palliplatsi, mänguväljaku, paadisilla, lõkke- ja telkimiskohtade ning tolmuvaba juurdepääsutee ja parklate rajamine.
- ✓ **Piiroja krossiraja rajamine** – kuni 1,5 km autokrossiraja rajamine, kus on võimalik korraldada nii Eesti Meistrivõistlusi kui ka rahvusvahelisi võistlusi. Krossiraja vahetusse lähedusse on võimalik raja da paintballi siseväljak ning majutusasutus.
- ✓ **Jalgrattateede** marsruutide väljatöötamine ja rajamine.
- ✓ **Palli- ja mänguväljakute** rajamine ja olemasolevate korrastamine.
- ✓ **Supluskohtade arendamine.**
- ✓ **Tervise-, seiklus- ja matkaradade** rajamine.
- ✓ **Matkade korraldamine** – jalgsi-, jalgratta- kanuu-, kajaki-, ATV-, ratsa-, loodus- ja muude matkade läbiviimine.

Arendada välja kompleksed, üksteist täiendavad aktiivse puhkuse keskused – Kamari, Kuningamäe, Kõpu ja Piiroja. Keskuste juurde rajada vajalik tugiinfrastruktuur ning pakkuda külalistele soovitud teenuseid.

5.3.4. Loodusturism

Piirkonnas on head looduslikud eeldused – Põltsamaa ja Pedja jõgi, Alam-Pedja Looduskaitseala, paisjärved, metsad, pargid, sood ja rabad. Kõike seda on seni turisminduse eesmärkidel vähe ära kasutatud.

Eesmärk: Arendada loodusturismi

Ülesanded:

- ✓ **Tammemäe kostitalu loodusmatkade** korraldamine – pakkuda loodussõpradele erinevaid teenuseid nagu jahi- ja fototurism, lindude vaatlus, matkamine loodusradadel, kanuumatkad.

- ✓ Koostöö tegemine **Alam-Pedja ja Endla Looduskaitsealaga** – reklaamida Endla Looduskaitseala, loodavat Alam-Pedja Looduskaitseala info- ja majutuskeskust, olemasolevaid matkaradasid ning ekskursioonide läbiviimise võimalusi.
- ✓ Loodushuvilistele erinevate teenuste nagu loomade ja lindude vaatlus, matkamine, telkimine, jahi ja fototurism pakkumine **Kase talus** Pajusi vallas.
- ✓ **Jahi- ja fototurismi** arendamine ja reklaamimine.
- ✓ **Matka ja looduse õpperadade rajamine** – rajada viitadega varustatud matka- ja looduse õpperajad ning viia giidide juhendamisel läbi ekskursioone.
- ✓ **Põltsamaa ja Pedja jõe** kallaste korrastamine ja infoviitadega varustatud **puhke- ja peatuspaikade rajamine** – Põltsamaa ja Pedja jõe kallastele ligipääsu tagamine, valgustatud jalgradade, palliplatside ja mänguväljakute rajamine ning pinkide ja prügikastidega varustatud puhkepaikade loomine.

Kasutada senisest enam ära olemasolevaid looduslikke eeldusi ning pakkuda turistidele võimalusi puhata jõe ja järve kallastel, jalutada mööda loodud matkaradasid, grillida ja pidada piknikut selleks ettenähtud kohtades jms.

5.3.5. Aiaturism

Piirkonnas on üle Eesti tuntud Põltsamaa Roosiaed, mida külastab aastas kuni 25 000 turisti. Kuna tegemist ei ole otseselt turismiettevõttega, siis järjest enam tekib probleeme turistide igapäevase vastuvõtmisega ning nende teenindamisega. Põltsamaa Roosiaias puudub momendil koht, kus tassike teed juua, käsi pesta ning wc-s käia.

Lisaks on piirkonnas mitmed korrastamist vajavad mõisapargid, näitamist väärivad kaunid koduaiad ning Tallinn-Tartu mnt ääres asuv Sõpruse park. Kõike seda on võimalik tutvustada üha populaarsemaks muutuvale aiaturismi huvilisele.

Eesmärk: Arendada aiaturismi

Ülesanded:

- ✓ **Roosiaia külastuskeskuse** loomine – s.h. rooside muuseumi, 60 kohalise seminariruumi, õppe- ja meediaklassi rajamine.
- ✓ **Jaapani aia** rajamine Põltsamaa jõe äärde.
- ✓ **Kaunite aedade** kaardistamine, külastusmarsruutide paikapanemine ja külastuste kokkuleppimine aiaomanikega.
- ✓ **Botaanikaia korrastamine** – olemasoleva botaanikaia pidev korrastamine ning vajalike viitade ning siltidega varustamine.
- ✓ **Parkide korrastamine** – haljastusprojektide tellimine, parkide pidev hooldamine, uute puude, põõsaste istutamine, juurdepääsuteede ning avalike wc-de rajamine, valgustuse, pinkide ja prügikastide paigaldamine:
 - ❖ **Sõpruse parki** juurdepääsuteede, parkla ning avaliku wc rajamine.

- ❖ **Mõisaparkide** haljastusprojektide tellimine ja haljastuse korrastamine.
- ❖ **Põltsamaa linnaparkide** haljastusprojektide tellimine ja haljastuse korrastamine.

Arendada Roosiaeda kui piirkonna aiaturisminduse keskust. Pakkuda lisaks Roosiaias pakutavatele teenustele võimalust külastada piirkonna kauneid aedu ning korrastatud parke.

5.3.6. Koostöö

Koostöö ning kohalik toetus turismiarendusele on nõrk ja tihti ei jõuta lubadustest kaugemale. Aastal 2004 käivitatud turismiettevõtjate ümarlaud on soiku jäänud eelkõige aktiivse eestvedaja puudumise tõttu. Koostööd tehakse kaootiliselt üksikute ettevõtjate vahel. Puudub turismindusega seotud organisatsioone ühendav katusorganisatsioon ning juht, kes antud tegevust eest veaks. Rahvusvaheline turismialane koostöö toimib vaid üksikutel juhtudel ning sedagi vaid eraettevõtjate seas.

Eesmärk: Tugevdada turismialast koostööd avaliku, kolmanda ja erasektori (PPP) vahel nii Eestis kui välismaal

Ülesanded:

- ✓ Vähemalt kaks korda aastas **turismialase ümarlause** läbiviimine – taastada piirkonna turismikobara tegevused ja arendada neid.
- ✓ Turismialase koostöö arendamine kohalike omavalitsuste **sõprusvaldade ja – linnadega** – konkreetsete koostööprojektide arendamine.

Koostöö tihendamiseks reaalsete kokkusaamiste korraldamine, ühistel koolitustel osalemine ning teenuste ühine pakkumine.

5.3.7. Majutus- ja toitlustusettevõtlus

Eesmärk: Rajada majutus-ja toitlustuskohti

Ülesanded:

- ✓ **Matkajate ja turistide puhke- ja peatuspaiga rajamine (OÜ Ebru Matkad)** – eelkõige kanuu- ja loodusmatkajatele suunatud majutus- (kuni 40 kohta), telkimis- ja grillimispaiga loomine koos sauna kasutamise võimalusega.
- ✓ **Kamari kodumajutuse** arendamine – luua olemasolevale 12 kohale juurde veel 16 majutuskohta koos toitlustus ja vaba aja veetmise võimaluse pakkumisega.
- ✓ **Vahe kodumajutuse** laiendamine.
- ✓ **Rutikvere motelli** rajamine – 50 kohalise majutuskoha rajamine koos seminaride pidamise võimalusega. Sealjuures kanuumatkade ning suviste suurürituste korraldamine, autokaravanide parkla, grillimise ja telkimise koha loomine.
- ✓ **Külmoja vesiveski renoveerimine** jahimeeste ning nende külaliste jaoks – majutus- ning seminaride pidamise koha rajamine koos sauna kasutamise võimalusega. Metsloomade esmase töötlemise punkti rajamine, jahilaskeradade ehitamine ja puhkeala loomine.

- ✓ **Uue - Põltsamaa mõisa** renoveerimine – kuni 50 kohalise majutuskoha rajamine koos toitlustamise võimaluse loomisega.
- ✓ **Puurmani endise meierei** renoveerimine majutus- ning konverentsikeskuseks.
- ✓ **Majutus- ja toitlustusasutuse rajamine Põltsamaa kesklinna.** Majutus (12 kohta) ja toitlustusasutuse (kuni 100 kohta) loomine Põltsamaa kesklinnas Jõe Poe krundile.
- ✓ **Kursi jahilossi renoveerimine.** Kuni 22 majutuskoha, erinevate saunade ning toitlustusvõimaluse loomine.
- ✓ **Kase külalistemaja väljaarendamine** – telkimisala (12 kohta), majutushoone (saun, kööginõu, 6 magamistuba 10 inimesele ja saal), õngitsemistiigi ning karavanidele 12 parkimiskoha loomine.

5.3.8. Tugiinfrastruktuur

Piirkonna vaatamisväärsusi ei ole kerge leida, sest vähe on piirkonna turismiatraktsioone tutvustavaid kaarte ning viitasid. Täielikult puuduvad avalikud wc-d ja puhkekohad, eriti suurte maanteed ja jõgede ääres.

Puudust tuntakse jalgrattateedest. Karavaniga liikuva turisti jaoks puuduvad sobilikud parkimiskohad, kus klient saaks rahuneda ja karavaniga kõiki mugavusi nautida (elektriühendus, joogivesi ja kanalisatsioon).

Eesmärk: Arendada välja turismiobjektide tugiinfrastruktuur

Ülesanded:

- ✓ Turismiobjektide tähistamine **viitade ja infotahvlitega** – suunavate viitade paigaldamine kogu piirkonda.
- ✓ **Jõgevamaad tutvustavate tähistete** paigaldamine maakonna piirile.
- ✓ **Lõkke- ja telkimiskohtade tähistamine** – lõkke- ja telkimiskohtade varustamine viitadega ning pinkide, laudade, grillimisaluste ja wc-de paigaldamine.
- ✓ **Põltsamaa ja Pedja jõe kallastele** viitade ja infotahvlite paigaldamine teavitamiseks jõel ja jõe kallastel liikujaid piirkonna vaatamisväärsustest või huvipakkuvatest objektidest.
- ✓ Kõikidele nõudmistele vastavate **karavanikohtade rajamine** koos elektri ning kanalisatsiooni kasutamise võimaluse loomisega.
- ✓ **Juurdepääsuteede ning parklate** rajamine, valgustamine ning infotahvlitega varustamine.

Rajada piirkonda kõiki olulisi turismiobjekte tutvustavad infotahvlid ning paigutada viidad nende üles leidmiseks. Korrastada juurdepääsuteed, rajada piirkonda piisavalt karavanide ning ka tavaliste autode parkimise kohti.

5.3.9. Maineüritused

Piirkonnal on paar-kolm suuremat, kuid samas mitte väga tuntud üritust. Lisaks on mitmed väiksemad kitsale sihtgrupile suunatud üritused. Korraldatavaid üritusi ei reklaamita piisavalt, mistõttu nende populaarsus on aastatega kahanenud.

Eesmärk: Piirkonna maineürituste korraldamine

Ülesanded:

- ✓ **Põltsamaa Festi** kui piirkonna ühe maineürituse jätkuv korraldamine ja senisest laiem reklaamimine.
- ✓ **Teatripäeva ehk Magnuse lugude** tutvustamine ja etenduste korraldamine.
- ✓ **Veinipäeva** korraldamine.
- ✓ **Rooside Festivali** korraldamine.

Eesmärk: Erinevatele sihtgruppidele suunatud ürituste korraldamine

Ülesanded:

- ✓ **Spordiürituste** korraldamine:
 - ❖ Tõuke- ning heitealade võistluse „Suured Tõllud” korraldamine.
 - ❖ Kiiruisutamise võistluste korraldamine.
 - ❖ Võrkpalli „Uusaasta turniiri” korraldamine.
 - ❖ Tehnikaspordi ürituste korraldamine.
 - ❖ Kardivõistluste korraldamine.
- ✓ **Kontsertide** korraldamine:
 - ❖ Orelipäevade korraldamine.
 - ❖ Kirikukontsertide korraldamine.
 - ❖ Tiigikontserdi korraldamine Kamaris.
 - ❖ Puhkpilli suvekooli korraldamine.
- ✓ Talvise **Kirikliku Noortepäeva** korraldamine
- ✓ **Näituste** korraldamine:
 - ❖ Käsitöötubade loomine ja käsitöönäituste ning -laada korraldamine.
 - ❖ Puusculptuuride valmistamine ning väljapanekute korraldamine.

- ❖ Rahvusvahelise kunstitaagri läbiviimine.
- ✓ **Teatrietenduste** läbiviimine.
- ✓ **Linna, valdade ja külade päevade** korraldamine.

Eesmärk: Piirkonna ajaloo- ja kultuuriloo tutvustamine

Ülesanded:

- ✓ Piirkonna tuntud **ajalootegelaste ja lugude** kogumine ning tutvustamine. Legendide loomine.

6. Tegevuskava 2007-2010

	Tegevus	2007 tuh kr	2008 tuh kr	2009 tuh kr	2010 tuh kr	Teostaja	Rahastamise allikas
Informatsioon ja turundus - Eestis ja välismaal on kasvanud 4P kui turismikoha tuntus ning paranenud on turismiteabe kättesaadavus							
	Turismi arendus spetsialisti 0,5 töökoha loomine		80	80	80	Põltsamaa LV	Põltsamaa linna eelarve
	Ühtse katusorganisatsiooni loomine (SA Põltsamaa Lossi Arendus ja Põltsamaa Muuseumi baasil)		x			Põltsamaa LV	
	Turismi kodulehe loomine ja arendamine	x	x	x	x	Omavalitsused	Omavalitsuste ja ettevõtjate eelarved
	Adavere puhke- ja peatuskoha rajamine		x			Adavere Bistoo	Fondid, Põltsamaa valla eelarve, Adavere Agro eelarve
	Puhu-Risti puhke- ja peatuskoha rajamine		200			Ettevõtjad	Ettevõtjate eelarve, fondid, Põltsamaa linna eelarve
	Puurmani puhke- ja peatuskoha rajamine					Puurmani VV	Fondid, Puurmani valla eelarve
	Põltsamaa linna ajalugu tutvustava raamatu koostamine Põltsamaa Muuseumi 10. aastapäevaks	100				Põltsamaa Muuseum	Fondid, Põltsamaa linna eelarve
	Piirkonna turismikataloogi väljaandmine		50		70	Põltsamaa Muuseum	Osavõtutasud
	Trükis turismiatraktsioonide ning turismi toetavate teenuse kohta siseturistile	x		x		Põltsamaa Muuseum	Omavalitsuste eelarve, osavõtumaksud, fondid

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

	4P piirkonna ettevõtlust kaardistav voldik, kus on toodud ettevõtete andmed ning lühiinformatsioon		x			Põltsamaa Muuseum	Osavõtumaksud
	Reisikirjeldused/raamatud	x	x	x	x	Põltsamaa Muuseum	Fondid
	4 P turismikaardi koostamine		50			Põltsamaa Muuseum	Fondid, omavalitsuste eelarved, ettevõtjate eelarved
	Turismiobjektide tähistamine - siltide ja viitade paigaldamine		x	x		Katusorganisatsioon	Omavalitsuste eelarved, fondid
	4P turismiettevõtjate asukohtade viidastamine		x			Ettevõtjad	Ettevõtjate eelarved, fondid, omavalitsuste eelarved
	Põltsamaa jõe infoviitade paigaldamine	x	x			Omavalitsused	Omavalitsuste eelarved, fondid
	Pedjale jõe infoviitade paigaldamine	x	x			Omavalitsused	Omavalitsuste eelarved, fondid
	Põltsamaa linna sissesõitude tähistamine (Tallinna mnt, Jõgeva mnt, Viljandi mnt, Pajusi mnt)	50	50			Põltsamaa LV	Põltsamaa linna eelarve, fondid
	Adavere bistroo juurde piirkonna kaardi paigaldamine		75			Põltsamaa VV	Põltsamaa valla eelarve
	Osalemine messil „Matka” Helsingis	x	x	x	x	Põltsamaa Muuseum	Omavalitsuste eelarved, ettevõtjate osavõtumaksud
	Osalemine messil „Tourest” Tallinnas	x	x	x	x	Põltsamaa Muuseum	Omavalitsuste eelarved, ettevõtjate osavõtumaksud

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

	Osalemine messil „Balttour” Riias	x	x	x	x	Põltsamaa Muuseum	Omavalitsuste eelarved, ettevõtjate osavõtumaksud
	Käsitöölaatade korraldamine	x	x	x	x	MTÜ Põltsamaa Käsitöö Selts	Omavalitsuste eelarved, ettevõtjate osavõtumaksud
	Avatud uste päev valitud ajakirjanikele ja reisikorraldajatele	x	x	x	x	Põltsamaa Muuseum	Omavalitsuste eelarved
	Teemapargi rajamine lossi siseõuele	x				Põltsamaa LV	Põltsamaa linna eelarve, fondid
	Kleebisreklaamid kohalike omavalitsuste sõidukitel	x				Omavalitsused	Omavalitsuste eelarved
	Suveniirid		x		x	Käsitöömeistrid	Omavalitsuste eelarved, ettevõtjate eelarved
	MTÜ Jahiselts OTT turundusstrateegia koostamine	50	45			MTÜ Jahiselts OTT	Fondid, MTÜ eelarve
Kultuuriturism- välja on arendatud eksklusiivne Põltsamaa lossikompleks							
	Värvahoone konserveerimine, silla rekonstrueerimine, lossi müüride valgustamine	7 200				SA Põltsamaa Lossi Arendus	Fondid, Põltsamaa linna eelarve
	Lossikompleksi erinevate teenuste pakkujate leidmine ja koostöölepingu sõlmimine					SA Põltsamaa Lossi Arendus	Fondid, Põltsamaa linna eelarve
	Õueala rekonstrueerimine ja konvendihoonetorni restaureerimine. Vaateplatvormi rajamine.		5 000	5 000		SA Põltsamaa Lossi Arendus	Fondid, Põltsamaa linna eelarve
	Põltsamaa lossi vallikraavide puhastamine			1 200		SA Põltsamaa Lossi Arendus	Fondid, Põltsamaa linna eelarve

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

	Ümber kompleksi jalutustee rajamine		x			SA Põltsamaa Lossi Arendus	Fondid, Põltsamaa linna eelarve
	Lossihotelli rajamine				x	SA Põltsamaa Lossi Arendus	Fondid, ettevõtjate eelarve
	Etenduste, kontsertide, näituste korraldamine	x	x	x	x	Põltsamaa Kultuurikeskus	Põltsamaa linna eelarve, fondid
	Kiriku akende uuendamine, wc rajamine	x	x			EELK Põltsamaa kogudus	Fondid, EELK eelarve
Mõisaturism - Eestis ja välismaal tuntakse ning külastatakse piirkonna mõisaid							
	Puurmani mõisapargi ja lossi reklaamimine valla turismialase kaubamärgina	10	12	15	15	Puurmani VV	Fondid, Puurmani valla eelarve
	Pajusi mõisakompleksi renoveerimine ja juurdeehituse rajamine	x	x	x		Pajusi VV	Fondid, Pajusi valla eelarve, operaatorfirma
	Kundrusaare kabeli restaureerimine	x	x			MTÜ Võisiku-Kundrusaare Külaselts	Fondid
	Von Bockide matmispaiga korrastamine	x	x			MTÜ Võisiku-Kundrusaare Külaselts	Fondid
	Näituste, kontsertide, ballide, etenduste, ekskursioonide korraldamine mõisates	x	x	x	x	Omaavalitsused	Fondid, omaavalitsuste eelarved
	Mõiskoolides ekskursioonide läbiviimine	x	x	x	x	Mõisakoolide direktorid	Omaavalitsuste eelarved
Aktiivne puhkus - Loodud on mitmekülgsed aktiivse puhkuse võimalused							

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

	Kamari veesusakeskuse rajamine		10 000	10 000		Põltsamaa VV	Fondid, Põltsamaa valla eelarve
	Kuningamäe tervisekeskuse rajamine				5 000	Põltsamaa VV	Fondid, Põltsamaa valla ja linna eelarve
	Kuningamäe terviseraja valgustamine	300				Põltsamaa LV	Fondid, Põltsamaa linna ja valla eelarve
	Kõpu veehoidla puhkeala väljaarendamine		x	x		Pajusi VV	Fondid, Pajusi valla eelarve
	Kesk-Eesti Tehnikaspordi- ja Puhkekeskuse rajamine	x	x	x	x	MTÜ Põltsamaa Tehnikaspordiklubi	Fondid, MTÜ eelarve
	Piiraja krossiraja rajamine	x	x	x		MTÜ Põltsamaa Tehnikaspordiklubi	MTÜ eelarve, fondid
	Kuningamäe kardiraja laiendamine	x	x	x	x	MTÜ Kardispordiklubi Sadukart	Fondid, MTÜ eelarve
	Jalgrattatee rajamine Aidust Kõpu veehoidlani			x		Pajusi VV	Fondid, Pajusi valla eelarve
	Jalgrattatee rajamine Viljandi mnn-st Kuningamäe kardirajani					Põltsamaa LV	Fondid, Põltsamaa linna ja valla eelarve
	Jalgrattatee rajamine Väike-Kamarist Kamarini			x		Põltsamaa VV	Fondid, Põltsamaa valla eelarve
	Palli- ja mänguväljakute rajamine	x	x			Omavalitsused	Fondid, omavalitsuste eelarved
	Supluskohtade arendamine	x	x	x		Omavalitsused	Fondid, omavalitsuste

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

							eelarved
	Tervise- ja seiklusradade rajamine	x	x	x		Omavalitsused	Fondid, omavalitsuste eelarved
	Sõpruse parki valgustatud jooksu- ja suusaraja rajamine	x				SA Sõpruse park	Fondid
Loodusturism - Välja arendatud tingimused loodusturismi nautimiseks							
	Tammemäe Külalistemaja loodusmatkade korraldamine	x	x	x	x	Tammemäe Külalistemaja	Fondid, OÜ Laanelinn eelarve
	Looduse õpperaja rajamine Põltsamaa Ühisgümnaasiumi juurde	40				Põltsamaa Ühisgümnaasium	Fondid
	Pedja jõe kallaste korrastamine, ligipääsu tagamine, jalutusradade rajamine, viitade paigaldamine	x	70	70		Puurmani VV	Fondid, Puurmani valla eelarve
	Pedja jõe saariku korrastamine ja parve käimapanemine saariku ja kalda vahel		15	30		Puurmani VV	Fondid, Puurmani valla eelarve
	Põltsamaa ja Pedja jõe äärsete peatuskohtade kaardistamine ning korrastamine	x	x	x	x	Omavalitsused, kanuumatkade korraldajad	Fondid, ettevõtjate ja omavalituste eelarved
	Põltsamaa jõe kallaste korrastamine, valgustatud jalutus-radade ja puhkepaiga rajamine marssruudil Põltsamaa Suur sild - Parvei sild – Suur sild	x	x			Põltsamaa LV	Fondid, Põltsamaa linna eelarve
	Põltsamaa jõe kallaste korrastamine, valgustatud jalutus-radade ja puhkepaiga rajamine marssruudil Põltsamaa suurest sillast kohtumaja sillani		x	x		Põltsamaa LV	Fondid, Põltsamaa linna eelarve

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

	Põltsamaa jõe kallaste korrastamine Suurest sillast Kamari suunal planeeritud Jaapani aia lõpuni			x	x	Põltsamaa LV	Fondid, Põltsamaa linna eelarve
Aiaturism - Hästi arenenud aiaturism							
	Põltsamaa Roosiaia külastuskeskuse rajamine	x	x			MTÜ Põltsamaa Roosiaed	Fondid, MTÜ eelarve
	Jaapani aia rajamine			3 700		Põltsamaa LV	Fondid, Põltsamaa linna eelarve
	Kaunite aedade kaardistamine ning külastusringide korraldamine	x	x				Omavalitsuste ja ettevõtjate eelarved
	Botaanikaiaia korrastamine		x			Põltsamaa LV	Fondid
	Põltsamaa parkide korrastamine	x	x	x	x	Põltsamaa LV	Fondid, Põltsamaa linna eelarve
	Sõpruse parki wc-de ja teede rajamine. Parklasse juhtava viida paigaldamine.	x				SA Sõpruse park	Fondid
	Sõpruse parki püstkodade rajamine	x				SA Sõpruse park	Fondid
	Sõpruse parki nelja ajutise skulptuuri vundamendi rajamine		x			SA Sõpruse park	Fondid
	Adavere mõisapargi korrastamine	x				Põltsamaa VV	Fondid, Põltsamaa valla eelarve
	Lustivere mõisapargi korrastamine		x			Põltsamaa VV	Fondid, Põltsamaa valla eelarve
	Puurmani mõisapargi korrastamine		4 000	4 000		Puurmani VV	Fondid, Puurmani valla

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

							eelarve
Koostöö - Toimiv avaliku, kolmanda ja erasektori (PPP) vaheline turismialane koostöö nii Eestis kui välismaal							
	Ümarlaudade korraldamine	x	x	x	x	Omavalitsused	Omavalitsuste eelarved
	Sõprusvaldade ja –linnade külastamine	x	x	x	x	Omavalitsused	Omavalitsuste eelarved
Majutus- ja toitlustusettevõtlus - Rajatud vajalik hulk majutus-, toitlustus ning seminarikohti							
	Rutikvere motelli renoveerimine			8 000		Jäägi talu	Fondid, ettevõtte eelarve
	Matkajate ja turistide puhke- ja peatuspaiga rajamine	x	x	x		OÜ Ebru Matkad	Fondid, ettevõtte eelarve
	Kamari kodumajutuse laiendamine	x	x			Kamari kodumajutus	Ettevõtte eelarve, fondid
	Kirikla kaasajastamine ja laiendamine	x	x			EELK Põltsamaa kogudus	Fondid, EELK eelarve
	Vahe kodumajutuse laiendamine	x	x	x	x	Vahe kodumajutus	Fondid, ettevõtte eelarve
	Külmoja vesiveski renoveerimine		x	x		MTÜ Põltsamaa Jahimeeste Selts	Fondid, MTÜ eelarve
	Põltsamaa kesklinna majutus ja toitluskoha loomine		x	x	x	Paju Talu Kaubandus OÜ	Fondid ja ettevõtte eelarve
	Puurmani endise meierei renoveerimine	x	x	x		Aare Käärsoo	Fondid, ettevõtte eelarve
	Vahe kodumajutuse edasi arendamine	x	x			FIE Hillar Kalam	Fondid, ettevõtte eelarve
	Kase külalistemaja karavani parkla, õngitsemistiigi ja telkimisala väljaarendamine	100	10			FIE Tiit Seeder	Fondid, ettevõtte eelarve
	Kooli hosteli loomine (Kase külalistemaja)		200	200		FIE Tiit Seeder	Fondid, ettevõtte eelarve

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

	Kursi jahilossi renoveerimine	x	x	x		Kursi Jahiloss OÜ	Fondid, ettevõtte eelarve
Turismi tugiinfrastruktuur - Välja arendatud turismiobjektide tugiinfrastruktuur							
	Lõkke-, puhke- ja telkimiskohtade rajamine	x	x	x	x	Omavalitsused	Ettevõtjate eelarved, fondid, omavalitsuste eelarved
	Põltsamaa jõe infoviitade paigaldamine	x	x			Omavalitsused	Ettevõtjate eelarved, fondid, omavalitsuste eelarved
	Pedja jõe infoviitade paigaldamine	x	x			Omavalitsused	Ettevõtjate eelarved, fondid, omavalitsuste eelarved
	Karavaniparklate rajamine	x	x	x		Omavalitsused	Ettevõtjate eelarved, fondid, omavalitsuste eelarved
Üritused - Eestis ja välismaal tuntakse ning külastatakse piirkonnas läbiviidavaid üritusi							
	Põltsamaa Festi korraldamine	x	x	x	x	Põltsamaa Kultuurikeskus	Põltsamaa linna eelarve, ettevõtjate eelarve, fondid
	Teatripäeva (Magnuse Lood) korraldamine	x	x	x	x	Põltsamaa Kultuurikeskus	Põltsamaa linna eelarve, ettevõtjate eelarve, fondid
	Veinipäeva korraldamine	x	x	x	x	Põltsamaa Kultuurikeskus	Põltsamaa linna eelarve, ettevõtjate eelarve, fondid
	Rooside Festivali korraldamine	x	x	x	x	MTÜ Põltsamaa Roosiaed	MTÜ eelarve, omavalitsuste eelarved, fondid
	Suure Tõllu võistluse korraldamine	x	x	x	x	SA Põltsamaa Sport	Põltsamaa linna eelarve, fondid
	Kiiruisutamise võistluste korraldamine	x	x	x	x	MTÜ Spordiklubi	MTÜ eelarve, Põltsamaa

4P ehk Põltsamaa linna, Põltsamaa, Puurmani ja Pajusi valla turismi arengukava 2007-2013

						„Tervis”	valla eelarve, fondid
	Kiiruisutamise võistluse „Kuldne 1500” korraldamine	x	x	x	x	MTÜ Spordiklubi „Tervis”	MTÜ eelarve, Põltsamaa valla eelarve, fondid
	Võrkpalli Uusaasta turniiri korraldamine	x	x	x	x	SA Põltsamaa Sport	Põltsamaa linna eelarve, ettevõtjate eelarve, fondid
	Rahvusvaheline puhkpillimängijate suvekool	x	x	x	x	Põltsamaa Muusikakool	Põltsamaa Muusikakooli eelarve, fondid
	Talvise Kirikliku Noortepäeva korraldamine	x	x	x	x	EELK Põltsamaa Kogudus	EELK eelarve, fondid
	Orelipäevade ja kirikukontsertide korraldamine	x	x	x	x	EELK Põltsamaa Kogudus	EELK eelarve, fondid
	Tiigi kontserdi korraldamine Kamaris	x	x	x	x	MTÜ Kamari Haridusselts	MTÜ eelarve, Põltsamaa valla eelarve, fondid
	Jääraja sõidu korraldamine	x	x	x	x	MTÜ Põltsamaa Tehnikaspordiklubi	MTÜ eelarve, fondid
	Puuskulptuuride võistluse korraldamine	x	x	x	x	MTÜ Kamari Haridusselts	MTÜ eelarve, Põltsamaa valla eelarve, fondid
	Rahvusahelise kunstilaagri korraldamine Umbusi	x	x	x	x	MTÜ Khordoni Ühing	MTÜ eelarve, fondid
	Käsitöölaatade ja -näituste korraldamine	x	x	x	x	MTÜ Põltsamaa Käsitööselts	MTÜ eelarve, fondid

Tabel 2: Arengueesmärkide täitmise indikaatorid

Indikaator	Hetkeolukord	Aastaks 2010 saavutatud olukord
Loodusturism		
Läbiviidud aiandusteemaliste koolituste arv aastas	0	12
Aiandusteemalistel koolitustel osalenute arv aastas	0	240
Läbiviidud loodusturismi ürituste arv aastas	3	6
Loodusteemalistel üritustel osalejate arv aastas	400	900
Külastatavate aedade arv	0	10
Loodusturismi arengu tagajärjel juurde loodud ettevõtete arv	0	4
Loodusturistidele suunatud ettevõtetesse loodud töökohtade arv	0	10
Loodusturistidele juurde loodud teenuste arv	4	8
Loodusturismi teemaliste meediakajastuste arv aastas Eesti suuremates päevalehtedes	3	8
Aktiivne puhkus		
Rajatud aktiivse puhkuse keskused	1	5
Läbiviidud aktiivse puhkuse suurürituste arv aastas	2	5
Aktiivse puhkuse üritustel osalenute arv	250	750
Aktiivse puhkuse arengu tagajärjel juurde loodud ettevõtete arv	0	6
Aktiivse puhkuse arengu tagajärjel juurde loodud töökohtade arv	0	18
Aktiivse puhkuse alaste meediakajastuste arv aastas Eesti suuremates päevalehtedes	3	8
Kultuuriturism		
Läbiviidud kultuuriürituste arv aastas	3	4
Kultuuriüritustel osalenute arv	1000	2500
Uute turismiettevõtete loomine kultuuriturismi arengu tagajärjel	0	3
Kultuuriga seotud ettevõtetesse loodud töökohtade arv	0	9
Kultuuriteemaliste meediakajastuste arv aastas Eesti suurematest päevalehtedes	3	8
Majutus- ja toitlustusettevõtlus		
Voodikohtade arv	167	300
Istekohtade arv toitlustuskohtades	405	600
Juurde loodud töökohtade arv majutus- ja toitlustusettevõtetesse	0	12
Tugiinfrastruktuur		
Jõgede äärde paigaldatud viidad	0	20
Nõuetele vastavad karavanikohad	0	15
Jõgede äärde rajatud peatuskohtade arv	4	12

Seos teiste arengukavadega

- Põltsamaa valla arengukava 2006-2012
http://www.kesk.ee/files/menu/2006110211070202arengukava_2006_2012_loplik.doc
- Puurmani valla arengukava 2006-2020
http://www.puurmani.ee/files/menu/Korrad_ja_eeskirjad_1/2006100303313838puurmani_valla_arengukava_2007_2020.pdf
- Pajusi valla arengukava 2004-2016
http://www.pajusi.ee/files/menu/2006_failid/2007010409433636arengukava_2006muudet.pdf
- Põltsamaa linna arengukava 2004-2008
http://www.poltsamaa.ee/files/menu/arengukava_polts_linn/2004030509165050vm_049_2004_lisa_arengukava_2004_2008.doc
- Jõgeva maakonnaplaneering <http://www.toots.ee/planeering98/>
- Lõuna-Eesti Arengustrateegia aastani 2010
<http://www.visitestonia.com/public/files/aren006.pdf>
- Lõuna-Eesti arengukava <http://www.visitestonia.com/public/files/aren029.pdf>
- Riiklik turismiarengukava 2002-2005
<http://www.visitestonia.com/public/files/aren020.pdf>
- Eesti riiklik turismi arengukava 2007-2013 (eelnõu)
http://www.mkm.ee/failid/Eesti_Riiklik_Turismiarengukava_2007_2013_eeln_u.doc
- Eesti maaturismi arengukava 2004-2007
<http://www.maaturism.ee/new/files/222672986.pdf>
- Eesti maaelu arengu strateegia 2007 – 2013 (eelnõu) <http://www.agri.ee/mak>
- Eesti ettevõtluspoliitika 2007 – 2013 [Eesti mõisakool: mõisakoolide kultuuriloolise kompleksi säilitamine ja arendamine tänapäevaseks õpikeskkonnaks](#)
- Eesti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete arendamisele suunatud riiklik poliitika “Ettevõtlik Eesti” http://www.mkm.ee/failid/Ettevotlik_Eesti.doc
- Eesti keskkonnastrateegia 2010
<http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=92520/Eesti+Keskkonnastrateegia+2010.pdf>
- Eesti mõisakool: mõisakoolide kultuuriloolise kompleksi säilitamine ja arendamine tänapäevaseks õpikeskkonnaks
http://muinas.struktuur.ee/projektid/moisad/moisa_eelnou.html
- Eesti regionaalarengu strateegia 2005-2015
http://www.sisemin.gov.ee/atp/failid/EESTI_REGIONAALARENGU_STRATEEGI_A_2005_2015.doc
- Via Hanseatica arengustrateegia <http://mak.eas.ee/files/dynamic.php/0/1/114.doc>

Arengukava koostamise juhtgrupp

Toivo Tõnson	Põltsamaa Vallavalitsus
Maimu Kelder	Põltsamaa Linnavalitsus
Rauno Kuus	Puurmani Vallavalitsus
Reet Alev	Pajusi Vallavalitsus
Kristi Klaos	Põltsamaa Vallavalitsus
Karmo Eesmäe	Pajusi Vallavalitsus
Pille Kams	OÜ Revoner, konsultant
Andres Agan	OÜ Renover, konsultant

Lisa 4

Arengukavas kasutatavad mõisted

Arengukava – strateegiast lähtuv lähemate eesmärkide saavutamist kavandav dokument. Arengukava viiakse ellu programmide, projektide ja eelarve kaudu.

Strateegia – kokkulepitud eesmärkide saavutamiseks visioonist lähtuv üldine teostustee, mis arvestab piirkonna tugevusi ja nõrkusi ning väliskeskkonnast tulenevaid võimalusi ja ohte.

Strateegiline eesmärk – visioonist lähtuv üldkirjeldus, milleni soovitakse seatud ajaks jõuda ning mis on määratletav, realselt elluviidav ja liigendatav.

SWOT-analüüs - meetod protsessi, nähtuse, olukorra vms eri külgede analüüsiks. Tuleneb ingliskeelsete sõnade (strengths – tugevused, weaknesses – nõrkused, opportunities – võimalused, threats - ohud) algustähtedest.

Tegevuskava – konkreetsete ülesannete loend, mida on vaja eesmärkide saavutamiseks täita.

Turism on mitmetesse majandussektoritesse kuuluvate komponentide kombinatsioon:

- majutus koos toitlustamisega;
- reisitransport – lennu-, mere-, maantee- ja raudteetransport;
- looduslikud ja tehnilikud vaatamisväärsused ning nende haldajad;
- reisisiite korraldajad – reisikorraldajad ja reisibürood;
- reisisihi korraldajad – avaliku, era- ja kolmanda sektori organisatsioonid ja asutused.

Maailma Turismiorganisatsiooni (*World Tourism Organisation*) määratluse järgi loetakse turismiks inimeste reisimist väljapoole nende igapäevast elukeskkonda puhkuse, äri või muudel eesmärkidel kestusega kuni üks kalendriaasta. Määratlusele vastavaid reisijaid nimetatakse küllastajateks ja nad jagunevad ühepäevaküllastajateks ja turistideks. Turism jaguneb väljaminevaks, sissetulevaks ja siseturismiks.

Turist ehk ööbimisega küllastaja on isik, kelle reis väljapoole oma igapäevast elukeskkonda hõlmab vähemalt üht ööbimist sihtkohas.

Visioon – piirkonna soovitud tulevikupilt, mida tahetakse teatavaks ajaks saavutada.

4P kaitsealuste alade nimekiri:

1. Adavere park (Jõgevamaa, Põltsamaa vald)
2. Aidu Looduskaitseala (Jõgevamaa, Põltsamaa vald)
3. Alam-Pedja LKA, Kamari-Umbusi pv. (Jõgevamaa, Põltsamaa vald)
4. Alam-Pedja LKA, Lipardi-Pedja pv. (Jõgevamaa, Puurmani vald)
5. Alam-Pedja LKA, Madise skv (Jõgevamaa, Puurmani vald)
6. Alam-Pedja LKA, Peterna reservaat (Jõgevamaa, Põltsamaa vald)
7. Alam-Pedja LKA, Põlendiku pv. (Jõgevamaa, Põltsamaa vald)
8. Alam-Pedja LKA, Umbusi-Epuraba skv. (Jõgevamaa, Puurmani vald)
9. Alam-Pedja LKA, Utsali pv. (Jõgevamaa, Puurmani vald)
10. Addressaare hoiuala (Jõgevamaa, Põltsamaa vald, Lebavere küla)
11. Endla LKA, Põllusaare skv. (Jõgevamaa, Pajusi vald)
12. Endla LKA, Tamsi skv. (Jõgevamaa, Pajusi vald)
13. Endla LKA, Tõivere pv. (Jõgevamaa, Pajusi vald)
14. Endla LKA, Vanajaagu pv. (Jõgevamaa, Pajusi vald)
15. Kaasiku hoiuala (Jõgevamaa, Põltsamaa vald, Kaavere küla)
16. Kebjamägi (Kabjamägi) (Jõgevamaa, Pajusi vald, Kalana küla)
17. Kursi põlispuude grupp (Jõgevamaa, Puurmani vald)
18. Lossi tänava metsapark (Jõgevamaa, Põltsamaa linn)
19. Lustivere park (Jõgevamaa, Põltsamaa vald)
20. Nõmme talu dendraarium (Jõgevamaa, Põltsamaa vald)
21. Padinasaare hoiuala (Jõgevamaa, Pajusi vald, Kose küla)
22. Paeala; Luiga karstunud paeala (Jõgevamaa, Pajusi vald)
23. Pajusi park (Jõgevamaa, Pajusi vald)
24. Pisisaare park ja puiestee (Jõgevamaa, Pajusi vald)
25. Puude grupp; Liivoja puude grupp (Jõgevamaa, Puurmani vald, Pööra küla)
26. Puurmani park (Jõgevamaa, Puurmani vald)
27. Põltsamaa keskkooli park; Uue-Põltsamaa mõisa park (Jõgevamaa, Põltsamaa linn)
28. Põltsamaa linna Lillemetsa park (Jõgevamaa, Põltsamaa linn)
29. Põltsamaa linna park (Jõgevamaa, Põltsamaa linn)
30. Põltsamaa pastoraadi ja kultuurimaja park (Jõgevamaa, Põltsamaa linn)
31. Saduküla 9-kl. kooli park (Jõgevamaa, Puurmani vald, Saduküla küla)
32. Saduküla puudegrupp (Jõgevamaa, Puurmani vald, Saduküla küla)
33. Sõpruse park (Jõgevamaa, Põltsamaa linn)
34. Sõe arboretum (Jõgevamaa, Puurmani vald)
35. Tapiku park (Jõgevamaa, Pajusi vald)
36. Võisiku park ja puiestee (Jõgevamaa, Põltsamaa vald)

Allikas: EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem [www.eelis.ic.envir.ee]

Kasutatud kirjandus

1. Jõgeva maakonna „Via Hanseatica” turismi teemaplaneeringu situatsioonianalüüs. Consumetric. Aprill 2006.a.
2. Eesti Maaturismi arengukava 2004-2007.a. MTÜ Eesti Maaturism, Turismimaailm OÜ
3. Põltsamaa valla arengukava 2006-2012
[http://www.kesk.ee/files/menu/2006110211070202arengukava_2006_2012_loplik.doc]
4. Puurmani valla arengukava 2006-2020
[http://www.puurmani.ee/files/menu/Korrad_ja_eeskirjad_1/2006100303313838puurmani_valla_arengukava_2007_2020.pdf]
5. Pajusi valla arengukava 2004-2016
[http://www.pajusi.ee/files/menu/2006_failid/2007010409433636arengukava_2006muudet.pdf]
6. Põltsamaa linna arengukava 2004-2008
[http://www.poltsamaa.ee/files/menu/arengukava_polts_linn/2004030509165050vm049_2004_lisa_arengukava_2004_2008.doc]
7. Puurmani mõis turismiobjektina. Tasuvusanalüüs. Funding OÜ. Oktoober 2006.a.
8. Turundusplaan Põltsamaa lossikompleks. Toomas Undusk. OÜ Ehte.2004.a.
9. Ants Paju käsikirjalised materjalid
10. E. Maanso. Puurmani minu kodu. Puurmani 2005.a.
11. Eesti ja maailma turism 2006
[http://www.visittartu.com/orb.aw/class=file/action=preview/id=18999/Eesti_ja_maailma_turism_jaanuar-aprill2006.pdf]
12. Põltsamaa linna vaatamisväärsused, ehitised, miljööväärtuslikud alad
[http://www.poltsamaa.ee/files/menu/Poltsamaa_linnaehituslikud_vaartused/20031218042700006poltsamaa.pdf]
13. Maaturismi turustamine
[http://www.maaturism.ee/kliendid/rmt/index.php?txt_sub=13&kuva=alam&txt_main=8&keel=est&pg=sisu]
14. Jõgevamaa kodulehekülj [www.jogevamaa.ee]
15. Eesti Looduse Infosüsteem [www.eelis.ic.envir.ee]